

ਜਾਣ-ਖੁਛਾਣ

ਲੇਵੀਆਂ ਦੀ ਪੋਥੀ ਮੂਸਾ ਦੀ ਤੀਜੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਪੁਸਤਕ ਹੈ। ਇਸਦਾ ਵਿਸ਼ਾ, ਇਸ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾਈ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਿਚ ਦੱਸੀ ਗਈ ਕਹਾਣੀ ਵਿਚ ਸਰਵੋਤਮ ਹੈ।

ਉਤਪਤ ਦੀ ਪੁਸਤਕ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੀ ਚੰਗੀ ਰਚਨਾ ਭਾਵ ਮਨੁੱਖ, ਪਾਪ ਕਰਨ ਕਰਕੇ ਕਿਵੇਂ ਉਸ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਹ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਪਰਮੇਸੁਰ ਨੇ ਅਬਰਾਹਾਮ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਵਾਪਸ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਆਪਣੀ ਯੋਜਨਾ ਉੱਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਕੂਚ ਦੀ ਪੁਸਤਕ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਅਬਰਾਹਾਮ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਇਸਰਾਏਲ ਕੌਮ ਬਣ ਗਿਆ। ਇਸ ਵਿਚ ਇਹ ਵਰਣਨ ਹੈ ਕਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਨੇ ਕਿਵੇਂ ਉਸ ਕੌਮ ਦੇ ਆਪਣੀ ਪਰਜਾ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁਲਾਮੀ ਵਿੱਚੋਂ ਛੁਡਾਇਆ। ਫਿਰ ਪਵਿੱਤਰ ਬਣਨ ਲਈ ਆਖ ਕੇ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੀਨੈ ਪਹਾੜ ਵੱਲ ਲੈ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉੱਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਇਕ ਨੇਮ ਬੰਨ੍ਹਿਆ। ਉਹਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰ੍ਹਾ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੰਦਗੀ ਦੀ ਥਾਂ ਲਈ ਤੰਬੂ ਬਨਾਉਣ ਲਈ ਆਖਿਆ। ਗਿਣਤੀ ਦੀ ਪੁਸਤਕ ਇਹ ਯਾਦ ਦੁਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਵੱਲੋਂ ਉਸ ਕੌਮ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਾਪਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਸੰਭਾਲਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਜਾੜ ਵਿਚ ਚਾਲੀ ਸਾਲ ਰਹਿਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਾਅਦੇ ਦੀ ਧਰਤੀ ਦੀ ਹੱਦ ਤਕ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਗਿਆ। ਬਿਵਸਥਾ ਸਾਰ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਤਾੜਨਾਵਾਂ ਹਨ, ਜਿਹੜੀਆਂ ਵਾਅਦੇ ਦੀ ਧਰਤੀ ਵਿਚ ਵੜਨ ਦੀ ਸ਼ਾਮ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਸ਼ਰ੍ਹਾ ਨੂੰ ਜਿਹੜੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਮੰਨਣ ਲਈ ਅਤੇ ਪਵਿੱਤਰ ਰਹਿਣ ਲਈ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ।

ਇਸ ਕਹਾਣੀ ਦੇ ਵਿਚ ਜਿਹੇ, ਲੇਵੀਆਂ ਦੀ ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਇਸਰਾਏਲ ਕੌਮ ਨੂੰ ਉਵੇਂ ਵਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਪਰਮੇਸੁਰ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਹੋਵੇ। ਆਪਣੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਨੇਮ ਬੰਨ੍ਹਦੇ ਹੋਏ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਹਦੇ ਲਈ 'ਜਾਜਕਾਂ ਦੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਅਤੇ ਪਵਿੱਤਰ ਕੌਮ' ਹੋਣਾ ਸੀ (ਕੂਚ 19:6)। 'ਪਵਿੱਤਰ ਕੌਮ' ਹੋਣ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਸੀ? ਕੂਚ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਬਿਵਸਥਾ ਸਾਰ ਤਕ ਸਾਰੇ ਨਿਯਮ ਇਹ ਸਾਫ਼ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਲਗਦੇ ਸਨ ਕਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੇ ਇਸਰਾਏਲੀਆਂ ਨੂੰ ਪਵਿੱਤਰ ਹੋਣ ਲਈ ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਸੀ। ਲੇਵੀਆਂ 11:45 ਵਿਚ ਇਹ ਯਾਦਗਾਰੀ ਸ਼ਬਦ ਹਨ, 'ਮੈਂ ਓਹੋ ਯਹੋਵਾਹ ਹਾਂ ਜੋ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮਿਸਰ ਦੇ ਦੇਸ਼ੋਂ ਲਿਆਉਂਦਾ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਤੁਸੀਂ ਪਵਿੱਤਰ ਹੋਵੋ, ਮੈਂ ਜੋ ਪਵਿੱਤਰ ਹਾਂ।'

ਪੰਚਗ੍ਰੰਥ (ਜਾਂ ਤੁਰੇਤ) ਦੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸੰਖੇਪ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਉਤਪਤ

ਮੁਕਤੀ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈਂਦੀ ਹੈ।

ਮੁਕਤੀ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਅਬਰਾਹਾਮ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਕੂਚ

ਅਬਰਾਹਾਮ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਇਸਰਾਏਲ ਕੌਮ ਬਣਦਾ ਹੈ।

ਪਰਮੇਸੁਰ ਇਸਰਾਏਲ ਕੌਮ ਨਾਲ ਇਕ ਨੇਮ ਬੰਨ੍ਹਦਾ ਹੈ।

ਲੇਵੀਆਂ

ਪਰਮੇਸੁਰ ਇਸਰਾਏਲ ਨੂੰ ਪਵਿੱਤਰ ਬਣਨ ਲਈ ਆਖਦਾ ਹੈ।

ਗਿਣਤੀ

ਇਸਰਾਏਲੀ ਲੋਕ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਤੇ ਖਰਾ ਨਹੀਂ ਉੱਤਰਦੇ
ਆਪਣੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਪਰਮੇਸੁਰ ਇਸਰਾਏਲੀਆਂ ਨੂੰ ਵਾਅਦੇ ਦੀ ਧਰਤੀ ਤਕ ਲੈ ਆਉਂਦਾ
ਹੈ।

ਵਿਵਸਥਾ ਸਾਰ

ਇਸਰਾਏਲੀਆਂ ਨੂੰ ਪਵਿੱਤਰ ਕੌਮ ਬਣਨ ਲਈ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਹੁਕਮ ਮੰਨਣ ਦੀ
ਤਾੜਨਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਨਾਂਅ

ਲੇਵੀਆਂ ਦੀ ਪੋਥੀ ਤੁਰੇਤ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਤੀਜੀ ਕਿਤਾਬ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਨੇਮ
ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਾ ਜਾਂ ਵਿਵਸਥਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ: ਇਬਰਾਨੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਬਾਈਬਲ
ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੋਰਾਹ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ‘‘ਕਾਨੂੰਨ,’’ ਜਾਂ ‘‘ਹਦਾਇਤ’’ ਹੈ।¹

ਇਬਰਾਨੀ ਵਿਚ, ਲੇਵੀਆਂ ਦੀ ਪੋਥੀ ਦਾ ਨਾਮ ਕਿਤਾਬ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਸ਼ਬਦ *Wayyiqra* (ਵਯਿੱਕਰਾ)
ਤੇ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ‘‘ਅਤੇ [ਉਸ ਨੇ] ਸੱਦਿਆ’’ ਹੈ।² ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਂਅ [ਅਨੁਵਾਦਕ] ‘‘ਲੇਵੀਆਂ
ਦੀ ਪੋਥੀ’’ ਸਪਤਤੀ ਜਾਂ LXX (250 ਈ.ਪੂ. ਦੇ ਕਰੀਬ ਅਨੁਵਾਦ ਹੋਈ ਇਬਰਾਨੀ ਬਾਈਬਲ ਦਾ
ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਯੂਨਾਨੀ ਸੰਸਕਰਣ) ਤੋਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ‘‘ਲੇਵੀਆਂ ਦਾ’’³ ਹੈ।

ਲੇਵੀ ਲੋਕ ਯਾਜਕਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਗੋਤਰ ਵਿੱਚੋਂ ਸਨ। ਇਸਰਾਏਲੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਸੋਨੇ ਦੀ ਵੱਢੇ
ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਯਾਜਕਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਲਈ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।
ਯਾਜਕ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਮੂਸਾ ਦੀ ਥਾਂ ਮੰਨਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਮੂਰਤੀਆਂ ਅੱਗੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ
ਸਜਾ ਦਿੰਦੇ ਸਨ, ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਯਹੋਵਾਹ ਲਈ ਅਰਪੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਮੁਬਾਰਕ ਹੁੰਦੇ ਸਨ
(ਕ੍ਰੂਚ 32:26-29)। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕੰਮ ਤੰਬੂ (ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਹੈਕਲ) ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਿਚ
ਦੇਖਭਾਲ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ।⁴ ਲੇਵੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੇ ਘਰ ਅਤੇ
ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਲਈ ਸਮਰਪਿਤ ਸਨ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਨੇ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ
ਬਾਕੀ ਦੇ ਸਭ ਗੋਤਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਕਰਨ। ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਦਸਵੰਧ ਦੇ ਕੇ ਅਤੇ ਕੁਰਬਾਨੀ
ਦੀਆਂ ਭੇਟਾਂ ਲਿਆ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨੀ ਸੀ। ਲੇਵੀ ਦੇ ਗੋਤਰ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਇਸਰਾਏਲ ਦੇ
ਬਾਰਾਂ ਗੋਤਰਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਸੀ।⁵ ਇਸਰਾਏਲੀਆਂ ਦੇ ਕਨਾਨ ਦੀ ਧਰਤੀ ਉੱਤੇ ਫ਼ਤਹਿ ਪਾ ਲੈਣ
ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲੇਵੀਆਂ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਗੋਤਰਾਂ ਵਾਂਗ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਮਿਲਣ ਦੀ ਥਾਂ, ਪੂਰੇ ਇਸਰਾਏਲ
ਵਿਚ ਫੈਲੇ ਅਠਤਾਲੀ ਸ਼ਹਿਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ।⁶

ਲੇਵੀਆਂ ਦੀ ਪੋਥੀ ਨਿਯਮਾਂ ਨਾਲ ਭਰੀ ਪੁਸਤਕ ਹੈ। ਇਹ ਉਜਾੜ ਵਿਚ ਅਤੇ ਇਸਰਾਏਲ ਦੇ
ਇਤਹਾਸ ਦੌਰਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ ਇਹ ਜ਼ਾਹਿਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਆਪਣੇ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਚਾਹੁੰਦਾ
ਸੀ, ਉਹ ਉਵੇਂ ਹੀ ਪਵਿੱਤਰ ਹੋਣ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਆਪ ਪਵਿੱਤਰ ਹੈ।

ਲੇਖਕ

ਲੇਵੀਆਂ ਦੀ ਪੋਥੀ, ਆਪਣੇ ਲੇਖਕ ਦੀ ਪਛਾਣ ਇਨੀ ਕੁ ਹੀ ਕਰਵਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚਲੇ
ਨਿਯਮ ਇਸਰਾਏਲੀਆਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਲਈ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਵੱਲੋਂ ਮੂਸਾ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਉਦਾਹਰਣ

ਲਈ, ਇਸ ਦਾ ਅਰੰਭ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ: ‘‘ਯਹੋਵਾਹ ਨੇ ਮੂਸਾ ਨੂੰ ਸੌਂਦਿਆ ਅਤੇ ਉਹਨੂੰ ਮੰਡਲੀ ਦੇ ਡੇਰੇ ਵਿੱਚੋਂ ਬੋਲਿਆ, ਇਸਰਾਏਲੀਆਂ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਖ ...’’ (1:1, 2; ਵੇਖੋ 4:1; 5:14; 6:1, 8, 19, 24; 7:22, 28, 38)।⁷ ਇਸ ਦੇ ਕੂਚ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਅਤੇ ਗਿਣਤੀ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਦੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਤੋਰਨ ਤੋਂ ਸੰਕੇਤ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਤੁਰੇਤ ਦਾ ਅਨਿੱਖੜਵਾਂ ਹਿੱਸਾ ਹੈ।

ਰਵਾਇਤੀ ਤੌਰ ਤੇ ਪੂਰੇ ਪੰਚਗ੍ਰੰਥ (ਤੁਰੇਤ) ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦਾ ਲੇਖਕ ਮੂਸਾ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪੰਚਗ੍ਰੰਥ (ਤੁਰੇਤ) ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਿਚ ਭਾਵੇਂ ਮੂਸਾ ਨੂੰ ਸਿਹਰਾ ਦਿੰਦੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਕਈ ਹਵਾਲਿਆਂ ਤੋਂ ਇਹ ਸੰਕੇਤ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਘਟਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਓਸੇ ਨੇ ਲਿਖਿਆ (ਕੂਚ 17:14; 24:4; 34:27; ਗਿਣਤੀ 33:1, 2; ਥਿਵਸਥਾ ਸਾਰ 31:9, 19, 22)। ਪੁਰਾਣੇ ਨੇਮ ਦੇ ਹੋਰ ਹਵਾਲੇ ਸ਼ੁਰੂ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੇ ਮੂਸਾ ਵੱਲੋਂ ਲਿਖੇ ਜਾਣ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਦਿੰਦੇ ਹਨ (ਯਹੋਸੁਆ 1:7, 8; 8:31, 32; 1 ਰਾਜਿਆਂ 2:3; 2 ਰਾਜਿਆਂ 14:6; 21:8; ਅਜ਼ਰਾ 6:18; ਨਹਮਯਾਹ 13:1; ਦਾਨੀਏਲ 9:11-13; ਮਲਾਕੀ 4:4)। ਯਿਸੂ ਨੇ, ਰਸੂਲਾਂ ਨੇ ਅਤੇ ਨਵੇਂ ਨੇਮ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰਕਾਂ (ਇਵੈਂਜਲਿਸਟਾਂ) ਨੇ ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਮੂਸਾ ਹੀ ਸ਼ੁਰੂ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਦਾ ਲੇਖਕ ਸੀ (ਮੱਤੀ 19:8; ਮਰਕੁਸ 12:26; ਯੂਹੰਨਾ 1:45; 5:46, 47; ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕਰਤੱਬ 3:22; 28:23; ਰੋਮੀਆਂ 10:5)। ਯਹੂਦੀ ਲਿਖਤਾਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਤਸਦੀਕ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਬਾਈਬਲ ਦੇ ਬਾਅਦ ਦੇ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਯਹੂਦੀ ਲੋਕ ਪੰਚਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਲੇਖਕ ਮੂਸਾ ਨੂੰ ਹੀ ਮੰਨਦੇ ਸਨ।⁸

ਉਦਾਰਵਾਦੀ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਇਕ ਬਦਲਵਾਂ ਵਿਚਾਰ ਇਹ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ⁹ ਕਿ ਪੰਚਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਮੂਸਾ ਵੱਲੋਂ ਲਿਖੇ ਹੋਣ ਦੀ ਬਜਾਇ ਅਗਿਆਤ ਸੰਪਾਦਕਾਂ (ਜਾਂ ਸੋਧਕਾਂ) ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਕਈ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਵਸੀਲਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਜਿਹੜੇ ਜ਼ਬਾਨੀ ਰਵਾਇਤਾਂ ਤੇ ਅਧਾਰਿਤ ਸਨ, ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸਦੀਆਂ ਲਗ ਗਈਆਂ। ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਪੇਸ਼ਕਸ਼, ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਾਲਪਨਿਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ,¹⁰ ਉਨ੍ਹੀਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਦੂਜੇ ਅੱਧ ਵਿਚ ਜੂਲੀਅਸ ਵੇਲਹਾਸਨ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਉਹਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪੰਚਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਅੰਤਿਮ ਰੂਪ ‘‘J’’ (‘‘Yahwist’’ ਲਈ), ‘‘E’’ (‘‘Elohist’’ ਲਈ), ‘‘D’’ (‘‘Deuteronomist’’ ਲਈ), ਅਤੇ ‘‘P’’ (‘‘Priestly’’ ਲਈ) ਦੇ ਚਾਰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਤੋਂ ਲਿਆ ਗਿਆ।¹¹ ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਯਹੂਦੀ ਲੋਕ ਸ਼ੁਰੂ ਦੇ ਲਿਖੇ ਜਾਣ ਦਾ ਸਿਹਰਾ ਮੂਸਾ ਨੂੰ ਦਿੰਦੇ ਸਨ, ਪਰ ਯਹੂਦੀ ਸਿਸਟਮ ਦੇ ਅਸਲ ਨੈਤਿਕ ਅਤੇ ਇਖਲਾਕੀ ਮਾਨਕ ਨਬੀਆਂ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਸਨ। ਲੇਵੀਆਂ ਦੀ ਪੋਥੀ ਨੂੰ ਮਸੀਹ ਤੋਂ ਛੇਵੀਂ ਜਾਂ ਪੰਜਵੀਂ ਸਦੀ ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼ਾਇਦ 450 ਈ.ਪੂ. ਦੇ ਨੇੜੇ ਨੇੜੇ, ‘‘P’’ (ਯਾਜਕਾਈ) ਤੋਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ, ਦੇਸ਼ ਨਿਕਾਲੇ ਦੇ ਸਮੇਂ ਜਾਂ ਦੇਸ਼ਨਿਕਾਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਹੋਇਆ। ‘‘P’’ ‘‘ਪਵਿੱਤਰਤਾਈ ਦਾ ਕੋਡ’’ (ਲੇਵੀਆਂ ਦੀ ਪੋਥੀ 17-26) ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਇਕ ਫ਼ਰਕ ਮੂਲ ਵਾਲਾ ਭਾਗ ਹੈ।¹²

ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਲਈ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਇਕ ਤਰਕ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ‘‘ਯਾਜਕਾਈ ਕੋਡ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਇਸਰਾਏਲੀ ਧਰਮ ਦੇ ਵਧਣ ਵਿਚ ਇਕ ਬਾਅਦ ਵਾਲੀ, ਭਾਵ ਦੇਸ਼ਨਿਕਾਲੇ ਦੇ ਬਾਅਦ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਵਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ; ਅਜਿਹੇ ਨਿਯਮ ਪੰਜਵੀਂ ਸਦੀ ਈ.ਪੂ. ਤਕ ਨਹੀਂ ਬਣਾਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਸਨ।’’¹³ ਗਲੀਸਨ ਐੱਲ. ਆਰਚਰ, ਜੂਨੀਅਰ, ਨੇ ‘‘ਯਾਜਕਾਈ ਕੋਡ’’ (ਪੰਚਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਹੋਰਨਾਂ ਭਾਗਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ) ਅਤੇ ਪੁਰਾਤਨ ਨਿਕਟ ਪੂਰਬ ਦੇ ਹੋਰ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਕਈ ਸਮਾਨਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦਿੰਦਿਆਂ ਜੋ ਮੂਸਾ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀਆਂ ਸਨ, ਇਸ ਤਰਕ ਦੇ ਇਸ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਵਰਤਿਆ।¹⁴

ਕਾਲਪਨਿਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨੂੰ ਭਾਵੇਂ ਕਾਫ਼ੀ ਹੱਦ ਤਕ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਬਾਈਬਲ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਮੰਨਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਿਚ ਕਈ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਹਨ।

ਪਹਿਲੀ, ਕਲਪਨਾ ਲਈ ਸਬੂਤ ਕਾਫੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਗੌਰ ਕਰਨ ਤੇ ਸਬੂਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਜਿਹੜੇ ਉਦਾਰਵਾਦੀ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਮਾਨਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਮੰਨਦੇ ਸਨ, ਯਕੀਨ ਦੁਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਮੁਖ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਤਹਾਸ ਵਿਚ ਅਲੌਕਿਕ ਗੱਲ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ।

ਦੂਜੀ, ਕਾਲਪਨਿਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਇਸਰਾਏਲ ਦੇ ਧਰਮ ਦੇ ਵਧਣ ਦੀ ਵਿਕਾਸਵਾਦੀ ਸੋਚ ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਸੀ ਜੋ ਗ਼ਲਤ ਸਾਬਿਤ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ।

ਤੀਜੀ, ਸਬੂਤ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਚਗ੍ਰੰਥ ਦੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਕਾਲਪਨਿਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੇ ਕਾਲਪਨਿਕ ਲੇਖਾਂ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਪਹਿਲਾਂ ਲਿਖੀਆਂ ਜਾ ਚੁਕੀਆਂ ਸਨ। ਇਹ ਸਮਾਂ ਇਹ ਮੰਨਣ ਲਈ ਹੋਰ ਕਾਰਣ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਚਗ੍ਰੰਥ ਦੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਮੂਸਾ ਵੱਲੋਂ ਲਿਖੀਆਂ ਗਈਆਂ।

ਬਾਈਬਲ ਦੇ ਸਬੂਤ ਜੋ ਕਿ ਮੂਸਾ ਦੇ ਲੇਖਕ ਹੋਣ ਦੀ ਮਜ਼ਬੂਤ ਪਰੰਪਰਾ ਹੈ,¹⁵ ਅਤੇ ਕਾਲਪਨਿਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਇਹ ਸੱਕ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਣ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਪੁਰਾਣੇ ਨੇਮ ਦੀਆਂ ਪਹਿਲੀਆਂ ਪੰਜ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦਾ ਲੇਖਕ ਮੂਸਾ ਹੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਲੇਵੀਆਂ ਦੀ ਪੋਥੀ ਵੀ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੈ। ਬਾਈਬਲ ਦੇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਤੋਂ ਹੋਣ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਾਲਾ ਮਸੀਹੀ ਇਸ ਬਾਈਬਲੀ ਤੱਥ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਦਾ ਕਾਇਲ ਹੈ ਕਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਨੇ ਇਸਰਾਏਲੀਆਂ ਨੂੰ ਮੂਸਾ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਸ਼ੁਰੂ ਦਿੱਤੀ।

ਮਿਤੀ

ਪੁਸਤਕ ਦੀ ਮਿਤੀ ਇਸ ਦੇ ਲਿਖੇ ਜਾਣ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੈ। ਕਾਲਪਨਿਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦਾ ਪੱਖ ਲੈਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ, ਲੇਵੀਆਂ ਦੀ ਪੋਥੀ 500-400 ਈ.ਪੂ. ਦੇ ਕਰੀਬ ਲਿਖੀ ਗਈ ਸੀ। ਜੇ ਮੂਸਾ ਇਸ ਦਾ ਲੇਖਕ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਉਹਦੇ ਜੀਵਨਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਲਿਖੀ ਗਈ। ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ ਲੇਵੀਆਂ ਦੀ ਪੋਥੀ ਕੂਚ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਦੇ ਨੇੜੇ-ਤੇੜੇ ਲਿਖੀ ਗਈ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ; ਅਤੇ ਰੂੜੀਵਾਦੀ ਵਿਦਵਾਨ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਕੂਚ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਦੇ 1445 ਈ.ਪੂ. ਵਿਚ ਲਿਖੇ ਹੋਣ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਹਨ।¹⁶

ਇਤਹਾਸਕ ਸੰਦਰਭ

ਲੇਵੀਆਂ ਦੀ ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਮੁੱਖ ਤੌਰ ਤੇ ਖੁਦਾ ਵੱਲੋਂ ਸੀਨੈ ਪਹਾੜ ਉੱਤੇ ਮੂਸਾ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਉਸ ਸਾਲ ਦੌਰਾਨ ਜਦੋਂ ਇਸਰਾਏਲੀ ਉੱਥੇ ਰਹੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਨਿਯਮ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹਨ।¹⁷ ਲੇਵੀਆਂ ਦੀ ਪੋਥੀ ਵਿਚਲੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਿਅਮਾਂ ਦਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਕੂਚ ਵਿਚ ਤੰਬੂ ਦੇ ਬਣਾਏ ਜਾਣ ਅਤੇ ਅਰਪਿਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਦੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਅਤੇ ਗਿਣਤੀ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ਸੀਨੈ ਤੋਂ ਇਸਰਾਏਲ ਦੇ ਕੂਚ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਹੈ। ਕਨਾਨ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਵੜਨ ਲਈ ਲੋਕ ਸੀਨੈ ਤੋਂ ਨਿੱਕਲ ਗਏ।

ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਦੋ ਇਤਹਾਸਕ ਭਾਗ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਪਹਿਲਾ ਭਾਗ ਜਿਹੜਾ ਲੇਵੀਆਂ ਦੀ ਪੋਥੀ 8-10 ਵਿਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਜਾਜਕਾਈ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਹਾਰੂਨ ਦੇ ਦੋ ਪੁੱਤਰਾਂ ਨਾਦਾਬ ਅਤੇ ਅਬੀਹੂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਤੋੜਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੈ। ਦੂਜਾ ਭਾਗ ਜੋ ਲੇਵੀਆਂ ਦੀ ਪੋਥੀ 24: 10-23 ਵਿਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਕੁਫਰ ਬਕਣ ਵਾਲੇ ਨਾਲ ਕੀ ਹੋਇਆ ਜਿਹੜਾ ਰਲੇ-ਮਿਲੇ ਵਿਆਹ ਦੀ ਸੰਤਾਨ ਸੀ।

ਉਦੇਸ਼, ਜ਼ੋਰ ਅਤੇ ਸਮੱਗਰੀ

ਲੇਵੀਆਂ ਦੀ ਪੋਥੀ ਦਾ ਮਕਸਦ ਪਵਿੱਤਰਤਾਈ ਨੂੰ ਵਧਾਵਾ ਦੇਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇਸਰਾਏਲੀ ਲੋਕ

ਸਚਮੁਚ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੀ ‘ਪਵਿੱਤਰ ਕੌਮ’ ਬਣ ਸਕਣ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਲੇਵੀਆਂ ਦੀ ਪੋਥੀ ਦੀ ਪੂਰੀ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ਜ਼ੋਰ ‘ਪਵਿੱਤਰਤਾਈ’ ਉੱਤੇ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ ਤੇ ਜ਼ੋਰ 11:44, 45 ਵਿਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਖੁਦਾ ਨੇ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਆਖਿਆ, ‘‘ਤੁਸਾਂ ਪਵਿੱਤਰ ਬਣਨਾ, ਮੈਂ ਜੋ ਪਵਿੱਤਰ ਹਾਂ।’’

ਪੁਸਤਕ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਇਸ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੈ:

ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾਈ ਲਈ ਉਸ ਦੀ ਇੱਛਾ ਅੱਗੇ ਸਮਰਪਣ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮੰਨਣ ਵਿਚ ਨਾਕਾਮ ਰਹਿਣ ਦੇ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਨਤੀਜੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਨਾਦਾਬ ਅਤੇ ਅਬੀਹੂ ਨਾਲ ਹੋਇਆ। ਖੁਦਾ ਬਿਲਕੁਲ ਪਵਿੱਤਰ ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਹਦੇ ਨਾਂਅ ਦੀ ਨਿੰਦਿਆ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਧਿਆਇ 24 ਵਿਚਲੇ ਕੁਫ਼ਰ ਬਕਣ ਵਾਲੇ ਦੀ ਸਮਝ ਵਿਚ ਆਇਆ।

ਇਸਰਾਏਲੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਪਵਿੱਤਰ ਬਣੇ ਰਹਿਣ ਲਈ ਇਸ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਸ਼ਰ੍ਹਾ ਦੀਆਂ ਰਸਮਾਂ ਨੂੰ ਚੌਕਸੀ ਨਾਲ ਮੰਨਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਸਮਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਰ੍ਹਾ ਵੱਲੋਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਦੱਸੀਆਂ ਗਈਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਚੜ੍ਹਾਉਣਾ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਪਰਬਾਂ ਅਤੇ ਸੱਬਤਾਂ ਨੂੰ ਮਨਾਉਣਾ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ। ਲੇਵੀਆਂ ਦੀ ਪੋਥੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੇ ਸ਼ਰ੍ਹਾ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨੂੰ ਅਤੇ ਪਰਬਾਂ ਅਤੇ ਤਿਉਹਾਰਾਂ ਦੇ ਇਸ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨੂੰ ਬਾਈਬਲ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਪੁਸਤਕ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਵਿਸਤਾਰ ਨਾਲ ਦੱਸਦੀ ਹੈ।

ਕੌਮ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾਈ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਨਾਉਣ ਵਿਚ ਜਾਜਕਾਂ ਨੇ ਅਹਿਮ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ। ਕਿਤਾਬ ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੂਸਾ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕੁਝ ਨਿਯਮ ਹੀ ਜਾਜਕਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਪਰ ਉਹ ਲੇਵੀਆਂ ਦੀ ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਦਿੱਤੇ ਸਭ ਨਿਯਮਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਹ ਨਿਯਮ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਦੱਸਣੇ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਨਵਾਉਣ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸੀ। ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਨਾਉਣ ਲਈ ਕਿ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਵੇਲੇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਾਜਕਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਲੇਵੀਆਂ ਦੀ ਪੋਥੀ ਨੂੰ ‘‘ਜਾਜਕਾਂ ਦਾ ਗੁਟਕਾ’’ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।¹⁸

ਇਸਰਾਏਲ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪਵਿੱਤਰ ਰਹਿਣ ਲਈ ਸੱਦਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਲੇਵੀਆਂ ਦੀ ਪੋਥੀ ਭਾਵੇਂ ਧਾਰਮਿਕ ਰੀਤੀ ਰਿਵਾਜਾਂ ਉੱਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਵਿਚ ਨੈਤਿਕ ਅਤੇ ਇਖ਼ਲਾਕੀ ਨਿਯਮ ਵੀ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਇਕੱਲੇ ਇਕੱਲੇ ਇਸਰਾਏਲੀ ਉੱਤੇ ਲਾਗੂ ਸਨ। ਉਦਾਹਰਣ ਲਈ ਕਿਸੇ ਇਸਰਾਏਲੀ ਲਈ ਸਿਰਫ਼ ਭੋਟਾਂ ਲਿਆਉਣਾ ਅਤੇ ਈਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਤਿਉਹਾਰ ਮਨਾਉਣਾ ਹੀ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਸੀ; ਉਹਦੇ ਲਈ ਆਪਣੇ ਗੁਆਂਢੀ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਵਾਂਗ ਪਿਆਰ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਵਰਗਾ ਸਲੂਕ ਕਰਨਾ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ (19: 18)।

ਮਸੀਹੀ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਉਪਯੋਗਤਾ

ਲੇਵੀਆਂ ਦੀ ਪੋਥੀ ਦੇ ਮਸੀਹੀ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਸਾਰਥਕ ਹੋਣ ਦਾ ਇਸ ਤੱਥ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਵੇਂ ਨੇਮ ਵਿਚ ਇਸ ਵਿੱਚੋਂ ਤੀਹ ਦੇ ਕਰੀਬ ਹਵਾਲੇ ਜਾਂ ਸਾਫ਼-ਸਾਫ਼ ਸੰਕੇਤ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ।¹⁹ ਇਸ ਤੱਥ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਲੱਗਣ ਲਗ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੁਰਾਣੇ ਨੇਮ ਦੀਆਂ ਰਸਮਾਂ-ਰਿਵਾਜਾਂ ਨੂੰ ਐਨੇ ਵਿਸਤਾਰ ਨਾਲ ਦੱਸਣ ਵਾਲੀ ਕਿਤਾਬ ਦੀ ਸਾਡੇ ਲਈ ਕੋਈ ਅਹਿਮੀਅਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਪਰ ਲੇਵੀਆਂ ਦੀ ਪੋਥੀ ਮਸੀਹੀ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਲਾਹੇਵੰਦ ਹੈ।

ਪਹਿਲਾ, ‘‘ਪਵਿੱਤਰਤਾਈ’’ ਉੱਤੇ ਜ਼ੋਰ ਸਿੱਧਾ ਮਸੀਹੀ ਲੋਕਾਂ ਉੱਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ‘‘ਸਗੋਂ ਜਿਵੇਂ ਤੁਹਾਡਾ ਸੱਦਣ ਵਾਲਾ ਪਵਿੱਤਰ ਹੈ ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਭੀ ਤਿਵੇਂ ਹੀ ਆਪਣੀ ਸਾਰੀ ਚਾਲ ਵਿਚ ਪਵਿੱਤਰ ਬਣੋ। ਕਿਉਂ ਜੋ ਇਹ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਭਈ ਤੁਸੀਂ ਪਵਿੱਤਰ ਬਣੋ ਇਸ ਲਈ ਜੋ ਮੈਂ ਪਵਿੱਤਰ ਹਾਂ’’ (1 ਪਤਰਸ 1: 15, 16)।

ਦੂਜਾ, ਲੇਵੀਆਂ ਦੀ ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਦੱਸੀਆਂ ਗਈਆਂ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਜਿਸੂ ਮਸੀਹ

“ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦਾ ਲੇਲਾ ਜਿਹੜਾ ਜਗਤ ਦਾ ਪਾਪ ਚੁੱਕ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ!” ਦੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲਈ ਇੱਕੋ ਵਾਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਸਨ (ਯੂਹੰਨਾ 1:29; ਵੇਖੋ ਇਬਰਾਨੀਆਂ 9:7-15)। ਉਨ੍ਹਾਂ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਤੋਂ ਮਸੀਹੀ ਲੋਕ ਮਸੀਹ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਨੂੰ ਬੇਹਤਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਮਝ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਪੁਰਾਣੇ ਨੇਮ ਦੇ ਸਿਸਟਮ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਸਚਿਤ ਲਈ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਵਿਚ ਲਹੂ ਵਗਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਸਾਡੇ ਪ੍ਰਾਸਚਿਤ ਲਈ ਮਸੀਹ ਦੇ ਲਹੂ ਵਗਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਵਿਚ ਮਦਦਗਾਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ (17:11; ਵੇਖੋ ਅਫ਼ਸੀਆਂ 1:7; ਇਬਰਾਨੀਆਂ 9:22)।

ਤੀਜਾ, ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਵੱਲੋਂ ਇਸਰਾਏਲੀਆਂ ਨੂੰ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਲਈ ਆਖਣਾ ਅੱਜ ਮਸੀਹੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਰੂਹਾਨੀ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦੇਣ ਲਈ ਕਹਿਣ ਦਾ ਪਰਛਾਵਾਂ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਣ ਲਈ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀਆਂ ਦੇਹਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਾ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਵਜੋਂ ਚੜ੍ਹਾ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਭਲੇ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਾਂ (ਰੋਮੀਆਂ 12:1, 2)। ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਬੁੱਲ੍ਹਾਂ ਨਾਲ “ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦੇ ਅੱਗੇ ਉਸਤਤ ਦਾ ਬਲਿਦਾਨ” ਚੜ੍ਹਾਉਂਦੇ ਹਾਂ (ਇਬਰਾਨੀਆਂ 13:15)। ਇੰਜੀਲ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਕੀਤੀ ਸਾਡੀ ਮਾਲੀ ਮਦਦ “ਧੂਪ ਦੀ ਸੁਗੰਧ ਅਤੇ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਪਰਵਾਨ ਬਲੀਦਾਨ ਹੈ ਜੋ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਨੂੰ ਭਾਉਂਦਾ ਹੈ” (ਫ਼ਿਲਿੱਪੀਆਂ 4:18)।

ਚੌਥਾ, ਰਸਮਾਂ ਉੱਤੇ ਕਿਤਾਬ ਦਾ ਜ਼ੋਰ ਮਸੀਹੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਮਿਕ ਰਸਮਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਆਪਣੇ ਰਵੱਈਏ ਬਾਰੇ ਫੇਰ ਤੋਂ ਸੋਚਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀਆਂ ਰਸਮਾਂ ਦੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਨੂੰ ਘੱਟ ਮੰਨਣ ਲੱਗ ਪਈਏ, ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ “ਸਿਰਫ਼ ਰਸਮ” ਜਾਂ “ਖੋਖਲੀਆਂ ਰਸਮਾਂ” ਮੰਨਣ ਲੱਗ ਪਈਏ। ਲੇਵੀਆਂ ਦੀ ਪੋਥੀ ਸਾਨੂੰ ਰਸਮ ਨੂੰ ਮੁੜ ਤੋਂ ਉਵੇਂ ਹੀ ਮੰਨਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਇਸ ਨੂੰ ਸਹੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਇਸ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਦਿਲੋਂ ਸਮਰਪਣ ਅਤੇ ਸੱਚੇ ਦਿਲੋਂ ਉਸ ਵਿਚ ਭਾਗ ਲੈਣਾ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੈ।

ਪੰਜਵਾਂ, ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਮਿਲਣ ਵਾਲੀਆਂ ਇਖ਼ਲਾਕੀ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ ਅਤੇ ਨੈਤਿਕ ਨਿਯਮ ਮਸੀਹੀ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਉਪਦੇਸ਼ ਹਨ। ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਪੁਰਾਣਾ ਨੇਮ ਚੁੱਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ (ਗਲਾਤੀਆਂ 3:24, 25; ਕੁਲੁੱਸੀਆਂ 2:14; ਇਬਰਾਨੀਆਂ 7:12)। ਫਿਰ ਵੀ, ਇਹ ਨੈਤਿਕ ਨਿਯਮ ਨਵੇਂ ਨੇਮ ਦੇ ਇਖ਼ਲਾਕੀ ਅਤੇ ਨੈਤਿਕ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨਾਲੋਂ ਜੇ ਕਿਤੇ ਫ਼ਰਕ ਹੋਣਗੇ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਮਾਮੂਲੀ ਫ਼ਰਕ ਹੋਵੇਗਾ। ਜਿਸੂ ਨੇ ਆਪ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ਼ਰ੍ਹਾ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਗੁਆਂਢੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋ ਵੱਡੇ ਹੁਕਮਾਂ ਉੱਤੇ ਅਧਾਰਿਤ ਸੀ (ਮੱਤੀ 22:37-40; ਮਰਕੁਸ 12:29-31)।

ਗਲਾਤੀਆਂ 5:14 ਆਖਦਾ ਹੈ, “ਕਿਉਂ ਜੋ ਸਾਰੀ ਸ਼ਰ੍ਹਾ ਇੱਕੋ ਗੱਲ ਵਿਚ ਸਮਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਇਸ ਵਿਚ ਭਈ ਆਪਣੇ ਗੁਆਂਢੀ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਜਿਹਾ ਪਿਆਰ ਕਰ।”

ਉਦਾਹਰਣ ਲਈ ਲੇਵੀਆਂ 19 ਵਿਚ ਮਿਲਣ ਵਾਲੇ ਖ਼ਾਸ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਅੱਜ ਮਸੀਹੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ; ਕਿਉਂ ਜੋ ਉਹ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ “ਆਪਣੇ ਗੁਆਂਢੀ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਜੇਹਾ ਪਿਆਰ” ਕਰਨ ਦਾ ਕੀ ਅਰਥ ਹੈ (19:18)।

ਲੇਵੀਆਂ ਦੀ ਪੋਥੀ ਸਾਨੂੰ ਮਸੀਹੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਯਾਦ ਕਰਵਾਉਣ ਵਾਲੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਪਵਿੱਤਰ ਉਦੋਂ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਮਸੀਹ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਬਚਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਜਿਵੇਂ ਪੁਰਾਣੇ ਨੇਮ ਦੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਵਿਚ ਲਹੂ ਦੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਹੈ, ਉਵੇਂ ਹੀ ਅਸੀਂ ਲਹੂ ਦੇ ਰਾਹੀਂ, ਭਾਵ ਮਸੀਹ ਦੇ ਲਹੂ ਨਾਲ ਬਚਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਫਿਰ ਸਾਡੇ ਲਈ ਪਵਿੱਤਰ ਬਣੇ ਰਹਿਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਅਤੇ ਮਸੀਹ ਦੇ ਲਹੂ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਧੋਤੇ ਜਾਂਦੇ ਰਹਿਣ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਪਵਿੱਤਰ ਬਣੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦੀ ਸ਼ਰ੍ਹਾ ਨੂੰ ਮੰਨ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਅੱਡ ਰਹਿਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

ਰੂਪ ਰੇਖਾਵਾਂ

ਦ ਨਰਸਵ ਹਾਰਪਰ ਸਟੱਡੀ ਬਾਈਬਲ ਵਿਚ ਲੇਵੀਆਂ ਦੀ ਪੋਥੀ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦੀ ਰੂਪਰੇਖਾ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ:

- I. ਪਵਿੱਤਰ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੋਲ ਅੱਪੜਣ ਦਾ ਢੰਗ (1-16)
- II. ਪਵਿੱਤਰ ਪਰਮੇਸੁਰ ਨਾਲ ਸੰਗਤੀ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣਾ (17-27)²⁰

ਇਸ ਰੂਪਰੇਖਾ ਅਨੁਸਾਰ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਭਾਗ ਇਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੈ ਕਿ ਮਾਫੀ ਕਿਵੇਂ ਪਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਪਰਮੇਸੁਰ ਨਾਲ ਸਹੀ ਸਬੰਧ ਦੀ ਭਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਦੂਜਾ ਭਾਗ ਇਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਸਬੰਧ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਬਣਾਈ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਰੂਪਰੇਖਾ ਵਿਚ ਇਕ ਹੋਰ ਸਰੋਤ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੈ:

- I. ਭੇਟਾਂ (1-7)
  - ੳ. ਆਮ ਨਿਯਮ (1:1-6:7)
  - ਅ. ਯਾਜਕਾਈ ਦੇ ਨਿਯਮ (6:8-7:38)
- II. ਯਾਜਕਾਈ (8-10)
  - ੳ. ਪਵਿੱਤਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣਾ (8)
  - ਅ. ਥਾਪਣਾ (9)
  - ੲ. ਹੁਕਮ ਤੋੜਨ ਦੇ ਨਤੀਜੇ (10)
- III. ਸੁੱਧਤਾ ਅਤੇ ਅਸੁੱਧਤਾ (11-16)
  - ੳ. ਨਿਯਮ (11-15)
  - ਅ. ਪ੍ਰਾਸਚਿਤ ਦਾ ਦਿਨ (16)
- IV. ਪਵਿੱਤਰਤਾਈ ਦੀ ਨਿਯਮਾਵਲੀ (17-27)
  - ੳ. ਲਹੂ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ (17)
  - ਅ. ਨੈਤਿਕ ਨਿਯਮ (18-20)
  - ੲ. ਯਾਜਕਾਈ ਦੇ ਨਿਯਮ (21; 22)
  - ਸ. ਬੰਦਗੀ ਦੀ ਡਾਇਰੀ (23)
  - ਹ. ਤੇਲ, ਰੋਟੀ ਅਤੇ ਕੁਫਰ (24)
  - ਕ. ਸੱਬਤ ਦਾ ਵੱਧੂ ਅਤੇ ਅਨੰਦ (25)
  - ਖ. ਈਨਾਮ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾਵਾਂ (26)
  - ਗ. ਸੁੱਖਣਾਂ ਅਤੇ ਦਸਵੰਧ (27)²¹

ਇਸ ਅਧਿਐਨ ਵਿਚ ਹੇਠ ਲਿਖੀ ਬੁਨਿਆਦੀ ਰੂਪਰੇਖਾ ਵਰਤੀ ਗਈ ਹੈ:

- I. ਪਵਿੱਤਰਤਾਈ ਨੂੰ ਪਾਉਣਾ (1-16)
  - ੳ. ਭੇਟਾਂ ਦੇ ਰਾਹੀਂ (1-7)
  - ਅ. ਪਵਿੱਤਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਯਾਜਕਾਈ ਦੇ ਰਾਹੀਂ (8-10)
  - ੲ. ਸ਼ੁੱਧ ਅਤੇ ਅਸ਼ੁੱਧ ਵਿਚਕਾਰ ਫ਼ਰਕ ਕਰਕੇ (11-15)
  - ਸ. ਪ੍ਰਾਸਚਿਤ ਦੇ ਦਿਨ ਨੂੰ ਮਨਾ ਕੇ (16)

- II. ਪਵਿੱਤਰਤਾਈ ਨੂੰ ਅਮਲ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣਾ (17-27)
  - ੳ. ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦੇ ਨੈਤਿਕ ਅਤੇ ਕਰਮਕਾਂਡੀ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ (17-20)
  - ਅ. ਯਾਜਕਾਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ (21; 22)
  - ੲ. ਪਵਿੱਤਰਤਾਈ ਨੂੰ ਵਧਾਵਾ ਦੇਣ ਦੀ ਕੌਮ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ (23-25)
  - ਸ. ਪਵਿੱਤਰਤਾਈ ਨੂੰ ਅਮਲ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣ ਦੇ ਕਾਰਣ: ਬਰਕਤਾਂ ਅਤੇ ਸਰਾਪ (26)
  - ਹ. ਪਵਿੱਤਰਤਾਈ ਦਾ ਸਬੂਤ: ਸੁਖਣਾਂ ਅਤੇ ਮੁਲਾਂਕਣ (27)

ਇਕ ਪਵਿੱਤਰ ਕੌਮ

ਕੁਚ ਦੀ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਵੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪਰਜਾ ਇਸਰਾਏਲ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਜ਼ੋਰਾਵਰ ਹੱਥ ਨਾਲ ਮਿਸਰ ਵਿੱਚੋਂ ਕੱਢਿਆ। ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੀਨੈ ਪਹਾੜ ਤਕ ਲੈ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉੱਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਨੇਮ ਬੰਨ੍ਹਿਆ। ਉਹਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜੇ ਉਹ ਉਹਦੀ ਗੱਲ ਮੰਨਣਗੇ ਤਾਂ ਉਹ ਉਹਦੇ ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਲੋਕ ਹੋਣਗੇ (ਕੁਚ 19:5)। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਹਦੇ ਲਈ ‘‘ਜਾਜਕਾਂ ਦੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਅਤੇ ਪਵਿੱਤਰ ਕੌਮ’’ ਹੋਣਾ ਸੀ (ਕੁਚ 19:6)।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਕ ਸਵਾਲ ਖੜਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ‘‘ਪਵਿੱਤਰ ਕੌਮ’’ ਹੋਣ ਦਾ ਕੀ ਮਤਲਬ ਹੈ?

ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਨੇ ਇਸ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਪੰਚਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਅਗਲੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿਚ ਦਿੱਤਾ ਜਦ ਉਹਨੇ ਇਸਰਾਏਲ ਨੂੰ ਹਦਾਇਤਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਰਹਿਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਵੇਂ ਉਸ ਦੀ ਬੰਦਗੀ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਪਰ ਲੇਵੀਆਂ ਦੀ ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਖ਼ਾਸ ਕਰਕੇ ਉਹਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਕੀ ਉਮੀਦ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਸਚਮੁਚ ਪਵਿੱਤਰ ਕੌਮ ਬਣ ਸਕਣ।

ਲੇਵੀਆਂ ਦੀ ਪੋਥੀ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਪਵਿੱਤਰਤਾਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ ਨੂੰ 11:44, 45 ਵਿਚ ਸਾਫ਼-ਸਾਫ਼ ਬਿਆਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਯਹੋਵਾਹ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪਰਜਾ ਇਸਰਾਏਲ ਨੂੰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਹਨੇ ਮਿਸਰ ਦੀ ਗ਼ੁਲਾਮੀ ਵਿੱਚੋਂ ਛੁਡਾਇਆ ਸੀ, ਦੱਸਿਆ ਕਿ ‘‘ਪਵਿੱਤਰ ਹੋਵੋ ਕਿਉਂ ਜੋ ਮੈਂ ਪਵਿੱਤਰ ਹਾਂ’’ (ਵੇਖੋ 19:2; 20:26)।

ਅਸੀਂ ਸੋਚ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ‘‘ਇਹ ਤਾਂ ਠੀਕ ਹੈ, ਪਰ ਸਾਡਾ ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਕੀ ਵਾਸਤਾ? ਇਹ ਤਾਂ ਉਦੋਂ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਅੱਜ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਨੇ ਇਸਰਾਏਲ ਨੂੰ ਪਵਿੱਤਰ ਬਣਨ ਵਿਚ ਮਦਦ ਕੀਤੀ, ਅੱਜ ਮਸੀਹੀਆਂ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਵਾਸਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।’’

ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਪੁਰਾਣਾ ਨੇਮ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ ਤੇ ਸਾਡੇ ਉੱਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿਉਂ ਜੋ ਪਹਿਲੇ ਨੇਮ ਨੂੰ ਚੁੱਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਫਿਰ ਵੀ ਅਸਿੱਧੇ ਤੌਰ ਤੇ ਇਹ ਸਾਡੇ ਉੱਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ (ਵੇਖੋ ਰੋਮੀਆਂ 15:4; 1 ਕੁਰਿੰਥੀਆਂ 10:11)। ਜੇ ਨਵੇਂ ਨੇਮ ਵਿਚ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਪਾਏ ਹੋਏ ਲੇਖਕਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਉੱਤੇ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਪੱਕਾ ਜਾਣ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਅੱਜ ਵੀ ਪ੍ਰਾਸੰਗਿਕ ਹੈ। ਲੇਵੀਆਂ 11:44, 45 ਵਿਚ ਇਹੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਉਸ ਹਵਾਲੇ ਵਿੱਚੋਂ ਦੁਹਰਾਉਂਦਿਆਂ

ਪਤਰਸ ਨੇ ਲਿਖਿਆ:

ਅਤੇ ਆਗਿਆਕਾਰ ਬੱਚਿਆਂ ਵਾਂਗੂੰ ਆਪਣੀ ਆਗਿਆਨਤਾ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਕਾਮਨਾਂ ਦੇ ਸਰੂਪ ਜੇਹੇ ਨਾ ਬਣੇ। ਸਗੋਂ ਜਿਵੇਂ ਤੁਹਾਡਾ ਸੱਦਣ ਵਾਲਾ ਪਵਿੱਤਰ ਹੈ ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਭੀ ਤਿਵੇਂ ਹੀ ਆਪਣੀ ਸਾਰੀ ਚਾਲ ਵਿਚ ਪਵਿੱਤਰ ਬਣੋ। ਕਿਉਂ ਜੋ ਇਹ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਭਈ ਤੁਸੀਂ ਪਵਿੱਤਰ ਬਣੋ ਇਸ ਲਈ ਜੋ ਮੈਂ ਪਵਿੱਤਰ ਹਾਂ (1 ਪਤਰਸ 1: 14-16)।

ਪਤਰਸ ਨੇ ਸਾਫ਼ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸਰਾਏਲ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ‘ਪਵਿੱਤਰ ਬਣੋ’ ਦਾ ਹੁਕਮ ਕਲੀਸੀਆ ਉੱਤੇ ਵੀ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੱਥ ਉੱਤੇ 1 ਪਤਰਸ 2 ਵਿਚ ਫੇਰ ਤੋਂ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਰਸੂਲ ਨੇ ਮਸੀਹੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ‘ਜੀਉਂਦੇ ਪੱਥਰਾਂ ਦੀ ਨਿਆਈਂ’ ਆਤਮਿਕ ਘਰ ‘ਉੱਸਰਦੇ ਜਾਓ ਭਈ ਜਾਜਕਾਂ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਮੰਡਲੀ ਬਣੋ ਤਾਂ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਓਹ ਆਤਮਕ ਬਲੀਦਾਨ ਚੜ੍ਹਾਓ ਜਿਹੜੇ ਯਿਸੂ ਮਸੀਹ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਨੂੰ ਭਾਉਂਦੇ ਹਨ’ (1 ਪਤਰਸ 2:5)। ਕੁਝ ਆਇਤਾਂ ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਉਹਨੇ ਮਸੀਹੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ‘ਚੁਣਿਆ ਹੋਇਆ ਵੰਸ, ਜਾਜਕਾਂ ਦੀ ਸਾਹੀ ਮੰਡਲੀ, ਪਵਿੱਤਰ ਕੌਮ, ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦੀ ਖਾਸ ਪਰਜਾ’ ਦੱਸਿਆ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਸਨੇ ‘ਅਨੁਰੇ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਅਚਰਜ ਚਾਨਣ ਵਿਚ ਸੱਦ ਲਿਆ’ ਹੈ (1 ਪਤਰਸ 2:9)। ਇਸ ਆਇਤ ਮੁਤਾਬਿਕ ਅੱਜ ਕਲੀਸੀਆ ਨੂੰ ਉਹੀ ਰੁਤਬਾ ਹਾਸਲ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਪੁਰਾਣੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਇਸਰਾਏਲੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੀ। ਉਹ ‘ਪਵਿੱਤਰ ਕੌਮ’ ਸਨ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ‘ਪਵਿੱਤਰ ਕੌਮ’ ਬਣਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਯਹੋਵਾਹ ਪਵਿੱਤਰ ਹੈ ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਪਵਿੱਤਰ ਬਣਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਕਿਉਂਜੋ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਪਵਿੱਤਰ ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਾਡੇ ਲਈ ਪਵਿੱਤਰ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਸਾਡੇ ਲਈ ਪਵਿੱਤਰ ਹੋਣ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਸੀ? ਜਦ ਅਸੀਂ ਇਸ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿਆਂਗੇ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਦਾ ਬੇਹਤਰ ਅਰਥ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਅੱਜ ਕਲੀਸੀਆ ਲਈ ਪਵਿੱਤਰ ਹੋਣ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਉਸ ਰੋਸ਼ਨੀ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਜਿਹੜੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾਈ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਉੱਤੇ ਇਸਰਾਏਲੀਆਂ ਲਈ ਉਦੋਂ ਅਤੇ ਮਸੀਹੀਆਂ ਲਈ ਹੁਣ ਲੇਵੀਆਂ ਦੀ ਪੋਥੀ ਵਿੱਚੋਂ ਮਿਲਦੀ ਹੈ।

ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਲੋਕ ਉਦੋਂ

‘ਪਵਿੱਤਰ’ ਸ਼ਬਦ ਪੁਰਾਣੇ ਨੇਮ ਦੇ ਇਬਰਾਨੀ ਸ਼ਬਦ *qadosh* (ਕਾਦੋਸ਼) ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ‘ਅਲੱਗ’ ‘ਅੱਡ [ਕਰਨਾ]’ ਜਾਂ ‘ਪਵਿੱਤਰ’।²² ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ‘ਬੇਹੱਦ ਧਾਰਮਿਕ ਅਰਥ ਹੈ। ਇਕ ਅਰਥ ਵਿਚ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਕਿਸੇ ਖ਼ਾਸ ਮਕਸਦ ਲਈ ‘ਸਮਰਪਤ’ ਜਾਂ ‘ਅਰਪਤ’ ਦੇ ਅਰਥ ਵਾਲੇ ‘ਪਵਿੱਤਰ’ ਹੋਣ ਲਈ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਜਾਂ ਜਗ੍ਹਾ ਜਾਂ ਦਿਨ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।’²³

ਲੇਵੀਆਂ ਦੀ ਪੋਥੀ ਵਿਚ ‘ਪਵਿੱਤਰਤਾਈ’ ਸਾਫ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਇਕ ਅਹਿਮ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ। ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ‘ਪਵਿੱਤਰ’ ਸ਼ਬਦ ਛਿੱਤਰ ਆਇਤਾਂ ਵਿਚ ਨੌਬੇ ਵਾਰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ (NASB ਵਿਚ)। ਲੇਵੀਆਂ ਦੀ ਪੋਥੀ ਵਿਚ ‘ਪਵਿੱਤਰ’ ਹੋਣ ਵਿਚ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹਨ: (1) ਇਸਰਾਏਲ ਦਾ ਯਹੋਵਾਹ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਪਵਿੱਤਰ ਹੈ; ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਪਵਿੱਤਰ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹਨੂੰ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ (ਲੇਵੀਆਂ 11:44, 45; 20:3; 21:8; 22:32)। ਉਹਨੂੰ ‘ਪਵਿੱਤਰ ਮੰਨਣਾ’ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ (10:3)। (2) ਕਿਉਂ ਜੋ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਪਵਿੱਤਰ ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਹਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਵੀ ਪਵਿੱਤਰ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ (11:44, 45; 19:2; 20:26)। (3) ਤੰਬੂ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਅਹਾਤੇ ਸਮੇਤ ਡੇਰਾ ਪਵਿੱਤਰ

ਸੀ। ਬਾਹਰ ਵਾਲੇ ਕਮਰੇ ਨੂੰ ‘ਪਵਿੱਤਰ ਅਸਥਾਨ’ ਅਤੇ ਅੰਦਰ ਵਾਲੇ ਕਮਰੇ ਨੂੰ ‘ਅੱਤ ਪਵਿੱਤਰ ਅਸਥਾਨ’ ਕਿਹਾ ਗਿਆ (ਵੇਖੋ 16:2)। (4) ਯਾਜਕ ਪਵਿੱਤਰ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪਹਿਨੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਵਸਤਰ ਪਵਿੱਤਰ ਸਨ (8:9; 16:4; 21:6)। (5) ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਪਵਿੱਤਰ ਸਨ (14:13)। (6) ਇਸਰਾਏਲ ਵੱਲੋਂ ਮਨਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਪਰਬ ਪਵਿੱਤਰ ਸਨ (23:2)। (7) ਯਹੋਵਾਹ ਨੂੰ ਅਰਪੀ ਗਈ ਜਾਂ ਉਹਦੇ ਅਰਪਣ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕੋਈ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਪਵਿੱਤਰ ਸੀ (19:24; 27:9)। ਪਵਿੱਤਰਤਾਈ ਦੇ ਮਹੱਤਵ ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਇਸ ਤੱਥ ਨਾਲ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਯਾਜਕਾਂ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ‘ਪਵਿੱਤਰ ਤੇ ਅਪਵਿੱਤਰ ਵਿਚ ਅਤੇ ਸ਼ੁੱਧ ਅਤੇ ਅਸ਼ੁੱਧ ਵਿਚ ਭੇਦ’ ਰੱਖਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ (10:10)।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਇਤਾਂ ਤੋਂ ਕੀ ਸੁਝਾਅ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸਰਾਏਲੀਆਂ ਲਈ ‘ਪਵਿੱਤਰ ਕੌਮ’ ਬਣਨ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਸੀ? ਬੁਨਿਆਦੀ ਤੌਰ ਤੇ ਇਸਰਾਏਲੀ ਦੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਅੱਡ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਲੋਕ ਸਨ। ਹੋਰਨਾਂ ਕੌਮਾਂ ਤੋਂ ਅੱਡ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੇ ਕੰਮ ਲਈ ਅੱਡ ਕੀਤੇ ਹੋਏ।

1. ਹੋਰਨਾਂ ਕੌਮਾਂ ਤੋਂ ਅੱਡ ਕੀਤੇ ਹੋਏ। ਇਸ ਤੱਥ ਉੱਤੇ 11:44, 45 ਵਿਚ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਨੇ ਇਸਰਾਏਲੀਆਂ ਨੂੰ ਮਿਸਰ ਵਿੱਚੋਂ ਲਿਆਂਦਾ। ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉਹ ਉਸ ਦੀ ਪਰਜਾ ਬਣ ਗਏ ਅਤੇ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਬਣ ਗਿਆ। ਪਰਮੇਸੁਰ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ‘ਪਵਿੱਤਰ ਹੋਣ’ ਲਈ ‘ਅੱਡ ਕੀਤਾ’ ਨਾ ਕਿ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ‘ਅਸ਼ੁੱਧ’ ਕਰਨ। ਜਦ ਪਰਮੇਸੁਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮਿਸਰ ਵਿੱਚੋਂ ਕੱਢਿਆ ਤਾਂ ਉਹਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਦੀਆਂ ਹੋਰਨਾਂ ਕੌਮਾਂ ਨਾਲੋਂ ਨਿਆਰੇ ਬਣਨ ਲਈ ਆਖਿਆ। ਪਰਮੇਸੁਰ ਨੇ ਮੂਸਾ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਇਸਰਾਏਲੀਆਂ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕੀਤੀ: ‘ਕਿਉਂ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਯਹੋਵਾਹ ਆਪਣੇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਲਈ ਇੱਕ ਪਵਿੱਤਰ ਪਰਜਾ ਹੋ ਅਤੇ ਯਹੋਵਾਹ ਤੁਹਾਡੇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਨੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਚੁਣ ਲਿਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਉੱਪਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਉਸ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਪਰਜਾ ਹੋਵੋ’ (ਬਿਵਸਥਾ ਸਾਰ 7:6; ਵੇਖੋ 14:2)। ਮੂਸਾ ਦੇ ਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਇਸਰਾਏਲੀ (ਜੋ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਯਹੂਦੀ ਅਖਵਾਏ) ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੇ ਖਾਸ ਲੋਕ ਸਨ।

ਕਿਉਂ ਜੋ ਉਹ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੇ ਖਾਸ ਲੋਕ ਸਨ ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਸਰਾਏਲੀਆਂ ਲਈ ਆਪਣੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੀਆਂ ਕੌਮਾਂ ਦੇ ਪਾਪਾਂ ਨਾਲੋਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅਸ਼ੁੱਧ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭੂ ਰੱਖਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ। ਪਰਮੇਸੁਰ ਨੇ ਇਸਰਾਏਲੀਆਂ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ, ‘ਇਸ ਲਈ ਤੁਸਾਂ ਮੇਰੇ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨਣਾ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਾੜੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਵਿੱਚੋਂ, ਜੋ ਤੁਹਾਡੇ ਅੱਗੋਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਨਾ ਕਰਨੀਆਂ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਅਸ਼ੁੱਧ ਨਾ ਕਰਨਾ। ਮੈਂ ਯਹੋਵਾਹ ਤੁਹਾਡਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਹਾਂ’ (ਲੇਵੀਆਂ 18:30; ਵੇਖੋ 20:23)। ਪੁਰਾਣੇ ਨੇਮ ਦੇ ਹੋਰ ਹਵਾਲੇ ਇਸ ਗੱਲ ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਬਿਵਸਥਾ ਸਾਰ 18:9 ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ‘ਜਦ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਦੇਸ ਵਿੱਚ ਜਾਓ ਜਿਹੜਾ ਯਹੋਵਾਹ ਤੁਹਾਡਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੌਮਾਂ ਦੇ ਘਿਣਾਉਣੇ ਕੰਮਾਂ ਵਾਂਗੂੰ ਕਰਨਾ ਨਾ ਸਿੱਖਿਓ।’ ਇਸਰਾਏਲੀ ਇਸ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨੂੰ ਨਿਭਾ ਨਹੀਂ ਸਕੇ ਇਸ ਕਰਕੇ ਕੌਮ ਨੂੰ ਅਖ਼ੀਰ ਵਿਚ ਸਜਾ ਮਿਲੀ ਅਤੇ ਸ਼ੁੱਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਦੋਂ ਯਹੋਵਾਹ ਆਪਣੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਰੀ ਵਿਚ ਲੈ ਗਿਆ।

ਅਸੀਂ ਕਈ ਵਾਰ ਕਿਸੇ ਚੰਗੀ ਚੀਜ਼ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸੋਚ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ। ਪਰ ਪੁਰਾਣੇ ਨੇਮ ਦੇ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰਕੇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਵਿਚ ਰੁਕਾਵਟ ਪਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵਿਚ ਸ਼ੈਤਾਨ ਵੱਲੋਂ ਵਰਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਵੱਡੀ ਚਲਾਕੀ ਸੀ। ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਸਰਾਏਲ ਦੇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਯਹੋਵਾਹ ਦੀ ਬੰਦਗੀ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੀਆਂ ਕੌਮਾਂ ਦੇ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਰਲਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਅਜ਼ਮਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਪਰ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦਾ ਹੁਕਮ ਸੀ ਕਿ ਉਹਦੇ ਲੋਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸਿਰਫ਼ ਓਸੇ ਦੀ ਹੀ ਬੰਦਗੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਦਸ ਹੁਕਮ ਦਿੰਦਿਆਂ ਉਹਨੇ ਆਖਿਆ:

ਮੈਂ ਯਹੋਵਾਹ ਤੇਰਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਹਾਂ ਜਿਹੜਾ ਤੈਨੂੰ ਮਿਸਰ ਦੇਸ ਤੋਂ ਗੁਲਾਮੀ ਦੇ ਘਰ ਤੋਂ ਕੱਢ ਲਿਆਇਆ ਹਾਂ। ਮੇਰੇ ਸਨਮੁਖ ਤੇਰੇ ਲਈ ਦੂਜੇ ਦੇਵਤੇ ਨਾ ਹੋਣ। ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਲਈ ਉੱਕਰੀ ਹੋਈ ਮੂਰਤ ਨਾ ਬਣਾ, ਨਾ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਮੂਰਤ ਜਿਹੜੀ ਉੱਪਰ ਅਕਾਸ਼ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਜਿਹੜੀ ਹੇਠਾਂ ਧਰਤੀ ਉੱਤੇ ਅਤੇ ਜਿਹੜੀ ਧਰਤੀ ਦੇ ਹੇਠਲੇ ਪਾਣੀਆਂ ਵਿੱਚ ਹੈ ਨਾ ਤੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੱਗੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕ, ਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰ ਕਿਉਂ ਜੋ ਮੈਂ ਯਹੋਵਾਹ ਤੇਰਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਅਣਖ ਵਾਲਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਹਾਂ ... (ਕੁਚ 20:2-5)।

ਲੇਵੀਆਂ ਦੀ ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਉਹ ਨਿਯਮ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਇਸਰਾਏਲੀਆਂ ਨੂੰ ਹੋਰਨਾਂ ਕੌਮਾਂ ਦੇ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਅੱਡ ਰਹਿਣ ਲਈ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਲੇਵੀਆਂ 19:4 ਦੱਸਦਾ ਹੈ, ‘‘ਤੁਸਾਂ ਠਾਕੁਰਾਂ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਨਾ ਕਰਨਾ, ਨਾ ਆਪਣੇ ਲਈ ਢਾਲਵੀਆਂ ਮੂਰਤਾਂ ਬਣਾਉਣੀਆਂ। ਮੈਂ ਯਹੋਵਾਹ ਤੁਹਾਡਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਹਾਂ।’’

ਜਦ ਇਸਰਾਏਲੀਆਂ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰਕੇ ਯਹੋਵਾਹ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਤਾਂ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦਾ ਆਪਣੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣਾ ਬਣਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਪਵਿੱਤਰਤਾਈ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਇਮਤਿਹਾਨ, ਭਾਵ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਹੋਰਨਾਂ ਕੌਮਾਂ ਨਾਲੋਂ ਅੱਡ ਰੱਖਣ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਅੱਡ ਰੱਖਣ ਵਿਚ ਨਾਕਾਮ ਰਹੇ ਸਨ।

2. ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੇ ਕੰਮ ਲਈ ਅੱਡ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਇਸਰਾਏਲੀਆਂ ਤੋਂ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਲਈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅੱਡ ਰੱਖਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਪਵਿੱਤਰਤਾਈ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਦਾ ਅਰਥ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੇ ਮਿਸ਼ਨ ਲਈ ਪਵਿੱਤਰ ਜਾਂ ਅੱਡ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਉਹਦੇ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਨਾ ਸਿਰਫ ਹੋਰਨਾਂ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅੱਡ ਰੱਖਕੇ ਬਲਕਿ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਯਹੋਵਾਹ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੀ ਬੰਦਗੀ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਲਈ ਅਰਪਿਤ ਕਰਕੇ ਵੀ, ਪਵਿੱਤਰਤਾਈ ਨੂੰ ਵਿਖਾਉਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ।

ਇਸਰਾਏਲੀ ਯਹੋਵਾਹ ਲਈ ਕਿੱਥੋਂ ਤਕ ਸਮਰਪਿਤ ਸਨ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਉਹਦੇ ਲਈ ਸਮਰਪਿਤ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ! ਲੇਵੀਆਂ ਦੀ ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਇਹ ਸਚਿਆਈ ਇਸ ਤੱਥ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚਲੇ ਨਿਯਮ ਭੇਟਾਂ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਤਿਉਹਾਰਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਸਬੰਧਿਤ ਨਹੀਂ ਸਨ ਬਲਕਿ ਉਹ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀਆਂ ਦੇ ਹੋਰਨਾਂ ਪਹਿਲੂਆਂ ਨਾਲ ਵੀ ਜੁੜੇ ਸਨ। ਜਿਹੜੇ ਇਸਰਾਏਲੀ ਲੇਵੀਆਂ ਦੀ ਪੋਥੀ ਵਿਚਲੇ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾਈ ਭਾਵ ਪਰਮੇਸੁਰ ਪ੍ਰਤੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਮਰਪਣ ਤੋਂ ਇਹ ਤੈਅ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੈ (18: 1-18), ਬੱਚਿਆਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਸਬੰਧ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ (19: 3), ਦਿਹਾੜੀ ਤੇ ਰੱਖੇ ਮਜ਼ਦੂਰ ਨਾਲ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਸਲੂਕ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ (19: 13), ਅਤੇ ਰੋਜ਼ਮੱਰਾ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਵਿਚ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਵਿਹਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਜੇ ਅਸੀਂ ਲੇਵੀਆਂ ਦੀ ਪੋਥੀ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਬਾਕੀ ਸ਼ਰ੍ਹਾ ਨੂੰ ਵੇਖੀਏ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਨੇ ਹਰੇਕ ਇਸਰਾਏਲੀ ਲਈ ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ ਤੇ ਅਤੇ ਸਮੂਹਕ ਤੌਰ ਤੇ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਲਈ ਲਗਭਗ ਹਰ ਗੱਲ ਦੱਸ ਦਿੱਤੀ ਸੀ।²⁴ ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਲੇਵੀਆਂ ਦੀ ਪੋਥੀ ਵਿਚਲੀ ਅਤੇ ਕੂਚ ਵਿਚਲੀ, ਗਿਣਤੀ ਅਤੇ ਬਿਵਸਥਾ ਸਾਰ ਵਿਚਲੀ ਮੂਸਾ ਦੀ ਸ਼ਰ੍ਹਾ ਸਿਰਫ ਧਾਰਮਿਕ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਦੀ ਨਿਯਮਾਵਲੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਬਲਕਿ ਇਹ ਰੋਜ਼ਮੱਰਾ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਨਿਯਮ ਸੀ। ਜਦ ਇਸਰਾਏਲੀਆਂ ਨੂੰ ਪਵਿੱਤਰ ਕੌਮ ਬਣਨ ਲਈ ਸੱਦਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਯਹੋਵਾਹ ਦੇ ਸਮਰਪਿਤ ਲੋਕ ਬਣਨ ਲਈ ਆਖਿਆ ਗਿਆ। ਉਸ ਜ਼ਮਾਨੇ ਵਿਚ ਇਸਰਾਏਲੀ ਲੋਕ ਇਹ ਕਲਪਨਾ ਨਹੀਂ ਕਰ

ਸਕਦੇ ਸਨ ਕਿ ਸਿਰਫ਼ ਸਹੀ ਭੇਟਾਂ ਲਿਆਉਣਾ ਅਤੇ ਸਹੀ ਜਗ੍ਹਾ ਤੇ ਸਹੀ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਬੰਦਗੀ ਕਰਨਾ ਹੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਵੇਗਾ।

ਪਰਮੇਸੁਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਸਿਰਫ਼ ਧਾਰਮਿਕ ਕਾਰਜਾਂ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਉਸ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵਿਖਾਉਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹਿਆ। ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪਵਿੱਤਰ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਪੂਰੀਆਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀਆਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਣ। ਪੁਰਾਣੇ ਨੇਮ ਦੇ ਸਮਿਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਯਹੋਵਾਹ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਯਹੋਵਾਹ ਲਈ ਪਵਿੱਤਰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਉਹਦੇ ਲਈ ਸਰਪਿਤ ਹੋਣ ਲਈ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਕਰਦੇ ਸਨ ਉਹ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੀ ਸ਼ਰ੍ਹਾ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦਾ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ।

ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਲੋਕ ਅੱਜ

ਅੱਜ ਪਵਿੱਤਰ ਹੋਣ ਦਾ ਅਰਥ ਬਹੁਤ ਹੱਦ ਤਕ ਉਹੀ ਹੈ ਜੋ ਇਸਰਾਏਲ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਸੀ। ਯੂਨਾਨੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਨਵੇਂ ਨੇਮ ਵਿਚ ‘‘ਪਵਿੱਤਰ’’ ਲਈ ਸ਼ਬਦ (*hagios, ਹੇਗਿਓਸ*) ਦਾ ਅਰਥ ਪੁਰਾਣੇ ਨੇਮ ਵਿਚਲੇ ਇਬਰਾਨੀ ਸ਼ਬਦ *qadosh* (ਕਾਦੋਸ਼) ਵਾਲਾ ਹੀ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਨੈਤਿਕ ਅਤੇ ਆਤਮਿਕ ਮਹੱਤਵ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ‘‘ਪਾਪ ਤੋਂ ਅੱਡ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਇਸ ਕਰਕੇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਲਈ ਅੱਡ ਜਾਂ ਪਵਿੱਤਰ ਕੀਤੇ’’ ਹੈ।⁵

ਮਸੀਹੀ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਸਾਨੂੰ ਉਦੋਂ ਹੀ ਪਵਿੱਤਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਇਸਰਾਏਲੀਆਂ ਨੂੰ ਪਵਿੱਤਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਅੱਡ ਜਾਂ ਅਲਹਿਦਾ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਲੋਕ ਹਾਂ। ਇਸਰਾਏਲੀਆਂ ਵਾਂਗ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਅੱਡ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੇ ਕੰਮ ਲਈ ਅਲਹਿਦਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

1. ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਅੱਡ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਨਵਾਂ ਨੇਮ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਸੀਹੀ ਬਣਨ ਵੇਲੇ ਸਾਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚੋਂ ਛੁਡਾਇਆ ਅਤੇ ਮਸੀਹ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ (ਕੁਲੁੱਸੀਆਂ 1: 13, 14)। ਹੋਰ ਲੋਕ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਜੋ ਮਸੀਹੀ ਲੋਕ ਹਾਂ, ਜਗਤ ਵਿਚ ਤਾਂ ਹਾਂ, ਪਰ ‘‘ਜਗਤ ਦੇ ਨਹੀਂ’’ ਹਾਂ (ਯੂਹੰਨਾ 17: 14, 16)।

ਅੱਜ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਭੁੱਲ ਜਾਈਏ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਅੱਡ ਜਾਂ ਅਲਹਿਦਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਪਰੀਖਿਆ ਕਰਕੇ, ਵਚਨ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਮਸੀਹੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ‘‘ਉਸ ਉੱਪਰਲੇ ਸੱਦੇ ਦੇ ਜੋ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੇ ਵੱਲੋਂ ਮਸੀਹਿ ਯਿਸੂ ਵਿਚ ਹੈ’’ ਮੁਤਾਬਿਕ ਜੀਣ ਲਈ ਆਖਦਾ ਹੈ (ਫ਼ਿਲਿੱਪੀਆਂ 3: 14; KJV)। ਯਾਕੂਬ 1: 27 ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ‘‘ਜਗਤ ਤੋਂ ਨਿਹਕਲੰਕ’’ ਰੱਖਣ ਲਈ ਆਖਦਾ ਹੈ। ਪੌਲੁਸ ਨੇ ਆਖਿਆ, ‘‘ਇਸ ਜੁਗ ਦੇ ਰੂਪ ਜਿਹੇ ਨਾ ਬਣੇ’’ ਬਲਕਿ ‘‘ਬਦਲਦੇ ਜਾਓ’’ (ਰੋਮੀਆਂ 12: 2)। ਯੂਹੰਨਾ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ, ‘‘ਸੰਸਾਰ ਨਾਲ ਮੋਹ ਨਾ ਰੱਖੋ’’ (1 ਯੂਹੰਨਾ 2: 15)।

ਸਾਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ ਉੱਤੇ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਪੁਰਾਣੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਦੇ ਇਸਰਾਏਲੀਆਂ ਵਾਂਗ ਸਾਨੂੰ ਲੱਗ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਅਸੀਂ ਸੰਸਾਰ ਨਾਲ ਥੋੜ੍ਹਾ ਬਹੁਤ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰ ਲਈਏ ਤਾਂ ਕੋਈ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਫ਼ਰਕ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਚਣਾ ਜਿਸ ਨਾਲ ਲੋਕ ਵੱਖਰਾ ਜਾਂ ਖ਼ਾਸ ਮੰਨਣ, ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਵਾਂਗ ਭੜਕਾਊ ਲਿਬਾਸ ਪਾਉਣ, ਬੇਅਦਬੀ ਕਰਨ, ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ ਨਸ਼ੇ ਕਰਨ, ਜੂਆ ਖੇਡਣ ਜਾਂ ਸਰੀਰਕ ਬੁਰਿਆਈ ਵਿਚ ਲੱਗਣ ਦੀ ਅਜ਼ਮਾਇਸ਼ ਵਿਚ ਪੈ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਕੁਝ ਲੋਕ ਦਲੀਲ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ‘‘ਸੰਸਾਰਕ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਰੋਜ਼ਮੱਰਾ ਦੇ ਕਾਰ ਵਿਹਾਰ ਵਿਚ ਭਾਗ ਲੈਣ ਨਾਲ ਉਦੋਂ ਤਕ ਕੋਈ ਨੁਕਸਾਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਜਦ ਤਕ ਅਸੀਂ ਕੋਈ ਜੁਰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੂੰ ਦੁੱਖ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦੇ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਕੁਝ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਵਿਚ ਭਾਗ ਲੈਣ ਨਾਲ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ

ਚੰਗਾ ਭਲਾ ਅਸਰ ਪਾ ਸਕਦਾ ਹਾਂ।’

ਨਵਾਂ ਨੇਮ ਸਾਨੂੰ ਕੁਝ ਹੋਰ ਸਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਹੋਰਨਾਂ ਦੀ ਨਕਲ ਕਰਨ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਰਲ ਜਾਣ ਵਿਚ ਹੱਲਾਸ਼ੇਰੀ ਦੇਣ ਦੀ ਥਾਂ ਇਹ ਸਾਨੂੰ ਅਲਹਿਦਾ ਹੋਣ ਲਈ ਆਖਦਾ ਹੈ, ‘‘ਤੁਸੀਂ ਬੇਪਰਤੀਤਿਆਂ ਨਾਲ ਅਣਸਾਵੇਂ ਨਾ ਜੁੱਤੇ ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿੱਕਲ ਆਓ ਅਤੇ ਅੱਡ ਹੋਵੋ, ਪ੍ਰਭੂ ਆਖਦਾ ਹੈ’’ (2 ਕੁਰਿੰਥੀਆਂ 6: 14-17); ‘‘ਧੋਖਾ ਨਾ ਖਾਓ, ਬੁਰੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਚੰਗਿਆਂ ਚਲਣਾਂ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ’’ (1 ਕੁਰਿੰਥੀਆਂ 15: 33)। ਪਤਰਸ ਨੇ ਤਸਦੀਕ ਕੀਤੀ ਕਿ ਨਵੇਂ ਨੇਮ ਦੇ ਮਸੀਹੀ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਪਾਪਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਮਿੱਤਰਾਂ ਨਾਲ ਭਾਗੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਉਹਨੇ ਕੁਝ ਪਾਪ ਦੱਸੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਰਨ ਦੇ ਦੂਜੇ ਲੋਕ ਦੋਸ਼ੀ ਸਨ (ਅਤੇ ਉਹਦੇ ਪਾਠਕ ਵੀ ਮਸੀਹ ਵਿਚ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਹੋਣਗੇ)। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਾਪਾਂ ਵਿਚ ‘‘ਲੁੱਚਪੁਣੇ, ਕਾਮਨਾਂ, ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣਾ, ਨਾਚ ਰੰਗ, ਨਸ਼ੇਬਾਜ਼ੀਆਂ ਅਤੇ ਘਿਣਾਉਣੀਆਂ ਮੂਰਤੀ ਪੂਜਾ’’ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਉਹਨੇ ਅੱਗੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਦੂਜੇ ਲੋਕ ‘‘ਅਚਰਜ ਮੰਨਦੇ’’ ਸਨ ਕਿ ਮਸੀਹੀ ਲੋਕ ‘‘ਉਸੇ ਅੱਤ ਬਦਚਲਣੀ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਖੇਡਦੇ,’’ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉਹ ਮਸੀਹੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ‘‘ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਦੇ’’ ਸਨ (1 ਪਤਰਸ 4: 3, 4)। ਜਿਸ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ‘‘ਜਗਤ ਦਾ ਚਾਨਣ’’ ਬਣਨ ਦੀ ਹਦਾਇਤ ਕੀਤੀ ਹੈ (ਮੱਤੀ 5: 14)। ਸਾਫ਼ ਹੈ ਕਿ ਚਾਨਣ ਹਨੇਰੇ ਨਾਲੋਂ ਅੱਡ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ ਪਵਿੱਤਰ ਬਣਨ ਲਈ ਸਾਡੇ ਵਾਸਤੇ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਅੱਡ, ਅਲਹਿਦਾ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਦੀਆਂ ਪਾਪ ਭਰੀਆਂ ਰੀਤਾਂ ਵਿਚ ਭਾਗ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦੇ।

2. ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦੇ ਕੰਮ ਲਈ ਅੱਡ ਕੀਤੇ ਹੋਏ। ਅੱਜ ਪਵਿੱਤਰ ਹੋਣ ਲਈ ਇਹ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਲਈ ਅੱਡ ਹੋਈਏ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਉਹਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਬੜਾ ਸਾਫ਼ ਕਰਕੇ ਦੱਸਿਆ ਜਦ ਉਹਨੇ ਆਖਿਆ, ‘‘ਤੁਹਾਡੇ ਵਿੱਚੋਂ ਹਰੇਕ ਜੋ ਆਪਣਾ ਸਭ ਕੁਝ ਨਾ ਤਿਆਗੇ ਉਹ ਮੇਰਾ ਚੇਲਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ’’ (ਲੂਕਾ 14: 33)। ਉਹਨੇ ਦੱਸਿਆ, ‘‘ਜੇ ਕੋਈ ਮੇਰੇ ਪਿੱਛੇ ਆਉਣਾ ਚਾਹੇ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਦਾ ਇਨਕਾਰ ਕਰੇ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਸਲੀਬ ਚੁੱਕ ਕੇ ਮੇਰੇ ਪਿੱਛੇ ਚੱਲੇ’’ (ਮੱਤੀ 16: 24)। ਪੌਲਸ ਨੇ ਮਸੀਹੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਲਈ ਪਵਿੱਤਰ ਕਰਨ ਲਈ ਆਖਿਆ ਜਦ ਉਹਨੇ ਲਿਖਿਆ, ‘‘ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਮੁਰਦਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਜੀ ਉੱਠੇ ਹੋਏ ਜਾਣ ਕੇ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿਓ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਅੰਗ ਧਰਮ ਦੇ ਹਥਿਆਰ ਬਣਾ ਕੇ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿਓ’’ (ਰੋਮੀਆਂ 6: 13)। ਫੇਰ, ਉਹਨੇ ਰੋਮੀਆਂ ਨੂੰ ਆਖਿਆ, ‘‘ਭਰਾਵੋ, ਮੈਂ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦੀਆਂ ਰਹਮਤਾਂ ਦੀ ਖਾਤਰ ਤੁਹਾਡੇ ਅੱਗੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਭਈ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀਆਂ ਦੇਹੀਆਂ ਨੂੰ ਜੀਉਂਦਾ ਅਤੇ ਪਵਿੱਤਰ ਅਤੇ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਨੂੰ ਭਾਉਂਦਾ ਬਲੀਦਾਨ ਕਰਕੇ ਚੜ੍ਹਾਵੋ’’ (ਰੋਮੀਆਂ 12: 1)। ਇਕ ਹੋਰ ਖ਼ਤ ਵਿਚ ਉਹਨੇ ਮਕਦੁਨੀਆ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਇਹ ਆਖਦਿਆਂ ਕਿ ‘‘ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਅਰਪਣ ਕੀਤਾ’’ ਅਜਿਹੇ ਪਵਿੱਤਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਨੂੰ ਵਰਤਿਆ (2 ਕੁਰਿੰਥੀਆਂ 8: 5)।

ਮਸੀਹੀ ਹੋਣ ਵਿਚ ਹਰ ਐਤਵਾਰ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਬੰਦਗੀ ਲਈ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਕੱਠਾ ਹੋਣਾ, ਪ੍ਰਭੂ-ਭੋਜ ਵਿਚ ਭਾਗ ਲੈਣਾ, ਭਜਨ ਗਾਉਣਾ, ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰਨਾ, ਬਾਈਬਲ ਪੜ੍ਹਨਾ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨਾ, ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਲਈ ਆਪਣੀ ਕਮਾਈ ਵਿੱਚੋਂ ਦੇਣਾ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੈ; ਪਰ ਇਸ ਵਿਚ ਹੋਰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਹੈ। ਸਾਡੀ ਮਸੀਹੀਅਤ ਦਾ ਸਾਡੇ ਹਰ ਕੰਮ ਤੇ ਅਸਰ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਅੱਜ ਪਵਿੱਤਰ ਹੋਣ ਦਾ ਕੀ ਅਰਥ ਹੈ? ਪਾਪ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹਿਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਅਰਪਣ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਕਿਉਂ ਜੋ ਮਸੀਹੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਅੱਡ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਾਨੂੰ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਲਈ ਅੱਡ ਹੋਣਾ, ਪ੍ਰਭੂ ਲਈ ਸਮਰਪਤ ਹੋਣਾ

ਅਤੇ ਮਸੀਹ ਲਈ ਪਵਿੱਤਰ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ!

ਸਾਰ

ਲੇਵੀਆਂ ਦੀ ਪੋਥੀ ਪੜ੍ਹਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਤੇ ਅਸੀਂ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅੱਜ ਸਾਡੇ ਲਈ ਇਹਦੀ ਕੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਚੜ੍ਹਾਉਣ, ਅਸੁੱਧਤਾ ਅਤੇ ਯਹੂਦੀ ਪਰਬਾਂ ਸਬੰਧੀ ਸਾਰੇ ਨਿਯਮ ਹਨ! ਸਾਡੇ ਉੱਤੇ ਉਹ ਨਿਯਮ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹਨ ਤਾਂ ਫਿਰ ਸਾਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕਿਉਂ ਦਿਲਚਸਪੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ?

ਇਸ ਸਵਾਲ ਦਾ ਇਕ ਜਵਾਬ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਲੇਵੀਆਂ ਦੀ ਪੋਥੀ ਇਸਰਾਏਲੀਆਂ ਨੂੰ ‘‘ਪਵਿੱਤਰ ਕੌਮ’’ ਬਣਨ ਵਿਚ ਮਦਦ ਲਈ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨ ਅਤੇ ਸਮਝਣ ਨਾਲ ਸਾਨੂੰ ਸਮਝ ਆ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਕਲੀਸੀਆ ਅੱਜ ਉਹ ‘‘ਪਵਿੱਤਰ ਕੌਮ’’ ਜਿਹੜੀ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਸਾਨੂੰ ਬਨਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕਿਵੇਂ ਬਣ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਉਮੀਦ ਹੈ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਅਸੀਂ ਲੇਵੀਆਂ ਦੀ ਪੋਥੀ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਂਗੇ ਅਤੇ ਸਿੱਖਾਂਗੇ ਕਿ ਇਸਰਾਏਲ ਲਈ ਪਵਿੱਤਰ ਕੌਮ ਹੋਣ ਦਾ ਕੀ ਮਤਲਬ ਸੀ ਉਵੇਂ ਉਵੇਂ ਸਾਡੀ ਸਮਝ ਵੀ ਵਧੇਗੀ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਪਵਿੱਤਰ ਹੋਣ ਲਈ ਕੀ-ਕੀ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਕੋਏ ਡੀ. ਰੋਪਰ

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

¹ਇਤਹਾਸ, ਕਵਿਤਾ, ਵੱਡੇ ਨਬੀ ਅਤੇ ਛੋਟੇ ਨਬੀ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਨੇਮ ਦੀਆਂ ਚਾਰ ਹੋਰ ਵੰਡਾਂ ਹਨ। ਇਬਰਾਨੀ ਬਾਈਬਲ ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂ ਜਾਂ ਤੁਰੇਤ (*Torah*) ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਨਬੀਆਂ (*Nebi'im*, ਨਬੀਮ) ਅਤੇ ਲੇਖਾਂ (*Kethubim*, ਕੇਥੁਬਿਮ) ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ²ਇਬਰਾਨੀ ਬਾਈਬਲ ਵਿਚ ਪੰਚਗ੍ਰੰਥ (ਤੁਰੇਤ) ਦੀਆਂ ਪੰਜਾਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦਾ ਨਾਂਅ ਕਿਤਾਬ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਅੱਖਰ ਤੋਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ³ਇਸ ਗੋਤਰ ਦਾ ਨਾਂਅ ਯਾਕੂਬ ਦੇ ਤੀਜੇ ਪੁੱਤਰ ਲੇਵੀ ਦੇ ਨਾਂਅ ਉੱਤੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਯਾਜਕ ਲੇਵੀ ਦੇ ਗੋਤਰ ਵਿੱਚੋਂ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ‘‘ਲੇਵੀ’’ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ; ਪਰ ਉਹ ਹੋਰਨਾਂ ਲੇਵੀਆਂ ਨਾਲੋਂ ਫਰਕ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਕਿਉਂ ਜੋ ਉਹ ਸਭ ਪਹਿਲੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਯਾਜਕ ਹਾਰੂਨ ਦੀ ਸੰਤਾਨ ਸਨ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਯਾਜਕ ਲੇਵੀ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਪਰ ਸਾਰੇ ਲੇਵੀ ਯਾਜਕ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਯਾਜਕ ਇਸਰਾਏਲੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਬੰਦਗੀ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਕਰਦੇ ਸਨ; ਜਦ ਕਿ ਲੇਵੀ ਕਈ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਦੇ ਸਨ। ⁴ਲੇਵੀਆਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਵੀ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਉਦਾਹਰਣ ਲਈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ (ਯਾਜਕਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ) ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂ ਨੂੰ ਸਿਖਾਉਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ (10: 11; ਥਿਵਸਥਾ ਸਾਰ 33: 8, 10; 2 ਇਤਹਾਸ 17: 7-9; 35: 3; ਨਹਮਾਯਾਹ 8: 7, 8)। ⁵ਇਸਰਾਏਲ ਦੇ ਬਾਰਾਂ ਗੋਤਰਾਂ ਦੀ ਫ਼ਹਿਰਿਸਤ ਵਿੱਚੋਂ ਯਾਕੂਬ ਦੇ ਬਾਰਾਂ ਪੁੱਤਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ, ਲੇਵੀ ਅਤੇ ਯੂਸੁਫ਼ ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਨਾਂਅ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੇ। ਇਸ ਦੀ ਥਾਂ ਯੂਸੁਫ਼ ਦੇ ਦੋ ਪੁੱਤਰ, ਇਫ਼ਰਾਈਮ ਅਤੇ ਮਨਸ਼ੈ, ਬਾਰਾਂ ਗੋਤਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਦੋ ਦੇ ਸਰਦਾਰ ਬਣ ਗਏ। ⁶ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ ਤੇ ਵਧੇਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਕੋਏ ਡੀ. ਰੋਪਰ, *ਗਿਣਤੀ*, ਟਰੱਥ ਫ਼ਾਰ ਟੂਡੇ ਕਮੈਂਟਰੀ (ਸਰਸੀ, ਆਰਕੈਂਸਾ: ਰਿਸੋਰਸ ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨ, 2012), 525-34 ਵਿਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ⁷ਅਖ਼ੀਰ ਲੇਵੀਆਂ ਦੀ ਪੋਥੀ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਵੱਲੋਂ ਮਿਲੀ, ਜਿਵੇਂ 2 ਤਿਮੋਥਿਉਸ 3: 16, 17 ਦੱਸਦਾ ਹੈ। ⁸ਆਰ. ਕੇ. ਹੈਰਿਸਨ ਨੇ ਲਿਖਿਆ, ‘‘[ਅਜ਼ਰਾ ਦੇ ਸਮੇਂ] ਤੋਂ ਹੀ ਰਿਵਾਇਤ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਯਹੂਦੀ ਧਰਮ, ਇਸਲਾਮ ਅਤੇ ਮਸੀਹੀਅਤ ਵਿਚ ਮੂਸਾ ਨੂੰ ਇਲਹਾਮ ਨਾਲ ਪਰਗਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਿਯਮਾਂ [ਤੁਰੇਤ] ਦਾ ਵਿਚੋਲਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਪੂਰੀ ਤੁਰੇਤ ਦਾ ਲੇਖਕ ਵੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਫ਼ਿਲੋ, ਜੋਸੇਫ਼ਸ ਅਤੇ ਮਿਸ਼ਨੇਕ ਵਰਗੇ ਪੁਰਾਤਨ ਲੇਖਕ ਅਤੇ ਟਾਲਮੁਡ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਮੂਸਾ ਦੇ

ਤੁਰੇਤ ਦਾ ਲੇਖਕ ਹੋਣ ਉੱਤੇ ਬਿਨਾਂ ਸੱਕ ਕੀਤੇ ਉਹਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਸਨ' (ਆਰ. ਕੇ. ਹੈਰਿਸਨ, *ਇੰਟ੍ਰੋਡਕਸ਼ਨ ਟੂ ਦ ਓਲਡ ਟੈਸਟਾਮੈਂਟ* [ਗ੍ਰੈਂਡ ਰੈਪਿਡਸ, ਮਿਸਿਗਨ. ਵਿਲੀਅਮ ਬੀ. ਈਰਡਮੈਂਜ ਪਬਲੀਸਿੰਗ ਕੰ., 1969], 497)।⁹ 'ਉਦਾਰਵਾਦੀ' ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਾਈਬਲ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀ ਨਜ਼ਰੀਆ ਰੂੜੀਵਾਦੀ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਨਾਲੋਂ, ਜਿਹੜੇ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਬਾਈਬਲ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਅਤੇ ਜ਼ਬਾਨੀ ਤੌਰ ਤੇ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਨਾਲ ਲਿਖੀ ਗਈ ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਵਿਚ ਗ਼ਲਤੀ ਦੀ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਨਹੀਂ, ਘੱਟ ਹੈ। ਉਦਾਰਵਾਦੀਆਂ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਇਹ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਾਈਬਲ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਤਾਂ ਸੱਚ ਹੀ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਵਿਚ ਖਾਮੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਮੁੱਖ ਵਿਚਾਰ ਤਾਂ ਸਲਾਹੁਣਯੋਗ ਹਨ ਪਰ ਇਸ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਇਲਹਾਮ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਉਦਾਰਵਾਦੀ ਵਿਦਵਾਨ ਇਹ ਮੰਨਦੇ ਹੋਏ ਲਗਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕੰਮ ਇਹ ਸਮਝਾਉਣਾ ਹੈ ਕਿ ਬਾਈਬਲ ਦੇ ਵਚਨ ਅਸਲ ਵਿਚ ਕਿਸ ਦੇ ਹਨ, ਕਿਉਂ ਜੋ ਉਹ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦੇ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਰੂੜੀਵਾਦੀ ਵਿਦਵਾਨ ਬਾਈਬਲ ਦੇ ਚਮਤਕਾਰਾਂ ਦੇ ਵਿਰਤਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਸੱਚ ਮੰਨਦੇ ਹਨ, ਜਦਕਿ ਉਦਾਰਵਾਦੀ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ।¹⁰ ਕਾਲਪਨਿਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਤੇ ਵਧੇਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ, ਵੇਖੋ ਕੋਏ ਡੀ. ਰੋਪਰ, *ਕੂਚ*, *ਟਰੱਥ ਫ਼ਾਰ ਟੁਡੇ ਕਮੈਂਟਰੀ* (ਸਰਸੀ, ਆਰਕੈਂਸਾ: ਰਿਸੋਰਸ ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨ, 2008), 651-55.

¹¹ ਇਸ ਬਿਉਰੀ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ 'J' ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਕਥਿਤ ਹੈ ਕਿਉਂ ਜੋ ਇਸ ਵਿਚ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਲਈ 'ਯਾਹਵੇਹ' (ਜਾਂ 'Jehovah') ਨਾਮ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਦਕਿ 'E' ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਵਿਚ 'ਇਲੋਹੀਮ' ਨਾਮ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। 'D' ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਤੌਰ ਤੇ ਬਿਵਸਥਾ ਸਾਰ ਵਿਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅੰਤਮ ਸਰੋਤ 'P' ਪੂਰੀ ਤੁਰੇਤ ਵਿਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਯਾਜਕਾਈ ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਮੰਨੀਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਵਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਵਿਦਵਾਨ ਤੁਰੇਤ ਦੇ ਮਗਰਲੇ ਸਰੋਤਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਤੇ ਬਹਿਸ ਕਰੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਵੈਲਹਾਸਨ ਦੀ ਬਿਉਰੀ ਵਿਚਲੇ ਚਾਰ ਸਰੋਤਾਂ ਤੋਂ ਵਧ ਕੇ ਕਿਆਸ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ।¹² 'P' ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਭਾਵੇਂ ਬਾਅਦ ਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਵਿਚ ਕੁਝ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਣੀ ਸਮੱਗਰੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਸਮਿਆਂ ਤੋਂ ਸੰਭਾਲੀ ਹੋਈ ਹੈ। 'ਪਵਿੱਤਰਤਾਈ ਦੀ ਨਿਆਮਾਵਲੀ' ਨੂੰ 1877 ਵਿਚ ਇਕ ਜਰਮਨ ਵਿਦਵਾਨ ਵੱਲੋਂ ਸਾਹਿਤਕ ਇਕਾਈ ਵਜੋਂ ਪਛਾਣਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਕੁਝ ਖ਼ਾਸ ਖੂਬੀਆਂ ਮੰਨੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਹੜੀਆਂ ਇਸ ਨੂੰ 'P' ਦਸਤਾਵੇਜ਼ (ਜਾਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ) ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਇਹ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਤੋਂ ਅੱਡ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। (ਰਿਚਰਡ ਐੱਨ. ਸੂਲੇਨ, *ਹੈਂਡਬੁਕ ਆਫ ਬਿਬਲੀਕਲ ਕ੍ਰਿਟਿਸਿਜ਼ਮ*, ਜਿਲਦ ਦੂਜੀ [ਅਟਲੈਂਟਾ: ਜੌਨ ਠੌਕਸ ਪ੍ਰੈੱਸ, 1981], 90.) ਵਿਦਵਾਨ ਤੁਰੇਤ ਦੇ ਸਰੋਤਾਂ ਦੀ ਭਾਲ ਕਰੀ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਜਿਸ ਕਰਕੇ P ਨੂੰ ਕਈ ਵੱਖੋ-ਵੱਖ ਸਰੋਤਾਂ ਤੋਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ 'P' ਨਾਲ ਵੱਖੋ-ਵੱਖ ਅੱਖਰ ਜੋੜਨ ਨਾਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਲੇਵੀਆਂ ਦੀ ਪੋਥੀ ਦੇ ਮੂਲ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਲਈ ਕਈ ਬਿਉਰੀਆਂ ਘੜੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਸਾਰੀਆਂ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਬਹੁਤੀਆਂ ਕਾਲਪਨਿਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੀ ਮਾਨਤਾ ਨੂੰ ਮੰਨਦੀਆਂ ਹੀ ਹਨ। ਇਸ ਕਲਪਨਾ ਦਾ ਅਤੇ ਲੇਵੀਆਂ ਦੀ ਪੋਥੀ ਦੇ ਮੂਲ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸੰਸਕਰਣਾਂ ਦੀ ਚੰਗੀ ਸਮੀਖਿਆ ਦ *ਐਕਸਪੋਜ਼ਿਟਰਜ਼ ਬਾਈਬਲ ਕਮੈਂਟਰੀ*, ਭਾਗ 2, *ਉਤਪਤ-ਗਿਣਤੀ*, ਸੰਪਾ. ਫ੍ਰੈਂਕ ਈ. ਗੋਬਲਾਇਨ (ਗ੍ਰੈਂਡ ਰੈਪਿਡਸ, ਮਿਸਿਗਨ: ਜੌਂਡਰਵਨ ਪਬਲੀਸਿੰਗ ਹਾਊਸ, 1990), 502-13 ਵਿਚ ਆਰ. ਲੇਅਰਡ ਹੈਰਿਸ, 'ਲੇਵੀਆਂ ਦੀ ਪੋਥੀ' ਵਿਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ।¹³ ਗਲੀਸਨ ਐੱਲ. ਆਰਚਰ, ਜੂਨੀਅਰ, *ਏ ਸਰਵੇ ਆਫ ਓਲਡ ਟੈਸਟਾਮੈਂਟ ਇੰਟ੍ਰੋਡਕਸ਼ਨ*, ਸੋਧ ਅਤੇ ਵਿਸਤਾਰ (ਸਿਕਾਗੋ: ਮੂਡੀ ਪਬਲੀਸ਼ਰਜ਼, 2007), 144.

¹⁴ ਉੱਥੇ ਹੀ, 144-46. ¹⁵ ਜੋ ਯਿਸੂ ਇਹ ਮੰਨਦਾ ਸੀ ਕਿ ਮੂਸਾ ਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਜਾਂ ਤੁਰੇਤ ਨੂੰ ਲਿਖਿਆ ਤਾਂ ਮਸੀਹੀ ਲੋਕ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਕਿਵੇਂ ਮੰਨ ਸਕਦੇ ਹਨ। ¹⁶ ਕਈ ਵਿਦਵਾਨ ਜਿਹੜੇ ਬਾਈਬਲੀ ਅਤੇ ਪੁਰਾਤੱਤਵੀ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਵੱਖੋ-ਵੱਖ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਕੂਚ ਨੂੰ 1290 ਈ.ਪੂ. ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਅਤੇ ਕਨਾਨ ਵਿਚ ਦਾਖਲੇ ਨੂੰ 1250 ਈ.ਪੂ. ਦੇ ਲਗਭਗ ਦਾ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਵਧੇਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ, ਵੇਖੋ ਰੋਪਰ, *ਕੂਚ*, 656-59.

17 ਇਸਰਾਏਲੀ ਲੋਕ ਮਿਸਰ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲਣ ਦੇ ਬਾਅਦ ਤੀਜੇ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਸੀਨੇ ਵਿਚ ਅੱਪੜੇ (ਕੁਚ 19: 1)। ਮੂਸਾ ਨੇ ਸ਼ਰਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਪਹਾੜ ਉੱਤੇ ਦੋ ਵਾਰ ਚਾਲੀ ਚਾਲੀ ਦਿਨ ਬਿਤਾਏ; ਉਸਦੇ ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਵਾਪਸ ਆਉਣ ਤੇ ਇਸਰਾਏਲੀਆਂ ਨੇ ਡੇਰਾ (ਤੰਬੂ) ਬਨਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤੰਬੂ ਨੂੰ ਬਨਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਮਿਸਰ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲਣ ਦੇ ਦੂਜੇ ਸਾਲ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਵਿਚ ਸੀਨੇ ਵਿਚ ਅੱਪੜਣ ਦੇ ਦਸ ਮਹੀਨਿਆਂ ਬਾਅਦ ਅਤੇ ਤੰਬੂ ਨੂੰ ਬਨਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦੇ ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਬਾਅਦ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ (ਕੁਚ 40: 17)। ਕਨਾਨ ਨੂੰ ਜਾਣ ਲਈ ਇਸਰਾਏਲੀ ਦੂਜੇ ਸਾਲ ਦੇ ਦੂਜੇ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਵੀਹਵੇਂ ਦਿਨ ਸੀਨੇ ਤੋਂ ਨਿੱਕਲੇ (ਗਿਣਤੀ 10: 11)। ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਹ ਪੂਰੇ ਇਕ ਸਾਲ ਨਾਲੋਂ ਲਗਭਗ ਦਸ ਦਿਨ ਘੱਟ ਸੀਨੇ ਤੇ ਰਹੇ।¹⁸ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਤੋਂ ਇਹ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਕੱਢਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਇਸ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਯਾਜਕਾਂ ਉੱਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ ਜਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਪਤਾ ਸਨ। ਆਮ ਇਸਰਾਏਲੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਤੋਂ ਵਾਕਫ਼ ਸਨ ਜਿਹੜੇ ਲੇਵੀਆਂ ਦੀ ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਹਨ।¹⁹ ਵੇਖੋ ‘‘ਅੰਤਿਕਾ: ਨਵੇਂ ਨੇਮ ਵਿਚ ਲੇਵੀਆਂ ਦੀ ਪੋਥੀ।’’²⁰ *NRSV ਹਾਰਪਰ ਸਟੱਡੀ ਬਾਈਬਲ*, ਵਿਸਤਾਰ ਅਤੇ ਅੱਪਡੇਟਡ, ਸੰਪਾ. ਵੇਰਲਿਨ ਡੀ. ਵਰਬਰੱਗ (ਗ੍ਰੈਂਡ ਰੈਪਿਡਸ, ਮਿਸਿਗਨ: ਜੌਂਡਰਵਨ, 1991), 139 ਵਿਚ ਹੈਰਲਡ ਲਿੰਡਸੌਲ, ‘‘ਇੰਟ੍ਰੋਡਕਸ਼ਨ ਟੂ ਲੇਵੀਆਂ ਦੀ ਪੋਥੀ।’’

²¹ ਬਿੱਲ ਟੀ. ਆਰਨੋਲਡ ਐਂਡ ਬ੍ਰਾਇਨ ਈ. ਬੇਅਰ, *ਐਨਕਾਉਂਟਰਿੰਗ ਦ ਓਲਡ ਟੈਸਟਾਮੈਂਟ* (ਗ੍ਰੈਂਡ ਰੈਪਿਡਸ, ਮਿਸਿਗਨ: ਬੇਕਰ ਬੁਕ, 1999), 119. ²² ਫ੍ਰਾਂਸਿਸ ਬ੍ਰਾਊਨ, ਐੱਸ. ਆਰ.. ਡ੍ਰਾਈਵਰ, ਐਂਡ ਚਾਰਲਸ ਏ. ਬਿੰਗਸ, *ਏ ਹਿਬਰੂ ਐਂਡ ਇੰਗਲਿਸ਼ ਲੈਕਸੀਕਨ ਆਫ ਦ ਓਲਡ ਟੈਸਟਾਮੈਂਟ* (ਆਕਸਫੋਰਡ: ਕਲੇਰੰਡਨ ਪ੍ਰੈੱਸ, 1977), 872. ²³ ਡਬਲਯੂ. ਈ. ਵਾਈਨ, ਮੈਰਿਲ ਐੱਫ਼. ਅੰਗਰ, ਐਂਡ ਵਿਲੀਅਮ ਵਾਈਟ, ਜੂਨੀਅਰ, *ਵਾਈਨ'ਸ ਕੰਪਲੀਟ ਐਕਸਪੋਜ਼ਿਟਰੀ ਡਿਕਸ਼ਨਰੀ ਆਫ ਓਲਡ ਐਂਡ ਨਿਊ ਟੈਸਟਾਮੈਂਟ ਵਰਡਜ਼* (ਨੈਸ਼ਵਿਲ: ਥੌਮਸ ਨੈਲਸਨ ਪਬਲੀਸ਼ਰਜ਼, 1985), 113. ²⁴ ਸ਼ਰ੍ਰਾ ਦੇ ਵਿਆਪਕ ਹੋਣ ਤੇ ਚਰਚਾ ਰੋਪਰ, ਕੁਚ, 684-85 ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਗਈ। ²⁵ ਵਾਈਨ, ਅੰਗਰ ਐਂਡ ਵਾਈਟ, 307.